

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
кафедра германської філології та перекладу**

Лінгвістичні особливості шведської мови у Фінляндії

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня «бакалавр»
студентки 4-го курсу
освітньої програми
**«Шведська філологія та переклад,
англійська мова та третя германська
мова»,**
спеціальність – 035.044 «Германські
мови та літератури (переклад включно),
перша – шведська»
Анастасії Вадимівни ДРЕМЛЮГИ
Науковий керівник:
ас. Марина ЗЕМЛЯНА

«Допущено до захисту»
Протокол засідання
кафедри германської філології та перекладу
протокол № 18 від «11» червня 2026 року
завідувач кафедри Сот (підпис)
к.філол.н., доц.. Олександр СТАСЮК

КИЇВ
2026

ЗМІСТ

Анотація.....	4
Abstract.....	6
ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ ОСНОВИ ШВЕДСЬКОЇ МОВИ У ФІНЛЯНДІЇ.....	12
1.1. Шведська мова як плюрицентрична мова: теоретичні засади.....	12
1.2. Історичний розвиток шведськомовної меншини у Фінляндії.....	15
1.3. Правовий та соціолінгвістичний статус шведської мови у Фінляндії.....	19
Висновки до першого розділу.....	23
РОЗДІЛ 2. ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ШВЕДСЬКОЇ МОВИ У ФІНЛЯНДІЇ (FINLANDSSVENSKAN).....	26
2.1. Фонетичні та фонологічні відмінності від стандартної шведської мови (rikssvenskan).....	26
2.2. Лексичні особливості: офіційні та неофіційні фінляндизми.....	29
2.3. Синтаксичні та морфологічні відмінності від стандартної шведської мови.....	32
Висновки до другого розділу.....	35
РОЗДІЛ 3. КОНТРАСТИВНИЙ ЕМПІРИЧНИЙ АНАЛІЗ МОВНОЇ ВАРІАТИВНОСТІ В МЕДІЙНИХ ТЕКСТАХ ШВЕДСЬКОЮ МОВОЮ У ФІНЛЯНДІЇ ТА У СТАНДАРТНОМУ ВАРІАНТІ ШВЕДСЬКОЇ МОВИ... 	37
3.1. Методологія відбору корпусу: порівняльна модель дослідження на матеріалі газет «Hufvudstadsbladet», «Dagens Nyheter» та матеріалів телеканалу SVT.....	37
3.2. Лексичний та семантичний аналіз: порівняння офіційних фінляндизмів та стандартних шведських термінів у друкованій пресі (HBL проти DN).....	39

3.3. Фонетичні та медійні особливості: аналіз розмовної мови та мовних дискусій в ефірних ЗМІ (SVT та Yle).....	43
3.4. Феномени інтерференції та синтаксичні варіації в досліджуваному медіаматеріалі.....	46
Висновки до третього розділу.....	48
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55
ДОДАТОК 1.....	59
Порівняльна таблиця лінгвістичних відмінностей між шведською мовою у Фінляндії (finlandssvenska) та стандартною шведською мовою (rikssvenska) за результатами медіааналізу (2024–2026 pp.).....	59

Анотація

У роботі проведено всебічний лінгвістичний та контрастивний аналіз мовних особливостей шведської мови у Фінляндії (*finlandssvenska*) з метою дослідження її функції в сучасних медійних текстах та аудіовізуальних медіа. Центральна теза дослідження ґрунтується на парадигмі Майкла Клайна про плюрицентричні мови, де шведський мовний простір визначається як асиметрична плюрицентрична система, що складається зі Швеції як домінуючого центру та Фінляндії як вторинного, не домінуючого центру. У роботі проаналізовано, як цей різновид мови розвинувся як самостійна літературна норма в результаті автономного процесу після 1809 року, що серйозно сприяло мовному збереженню унікальних і традиційних форм. Особлива увага приділяється сучасному правовому статусу шведської мови, який закріплений у статті 17 Конституції Фінляндії та Законі про мову (423/2003), що гарантує її статус однієї з двох рівноправних національних мов країни. Спираючись на концепцію класичної диглосії, досліджується, як розвинена інституційна інфраструктура та незалежні медіа підтримують життєздатність мови в двомовній середовищі.

Емпіричну основу становить контрастивний аналіз корпусу сучасних медійних текстів за період 2024–2026 років, у якому матеріали газети «Hufvudstadsbladet» (HBL) порівнюються з матеріалами «Dagens Nyheter» (DN), а також з матеріалами аудіовізуальних медіа від SVT («Rapport», «Aktuellt», подкаст «Språket») та Yle. На фонетичному рівні виявляється артикуляційна стабільність, яка стає помітною у систематичній відсутності тонального наголосу, збереженні задньої артикуляції довгого /u/ та відсутності ретрофлексії у послідовностях з /r/. На лексичному рівні застосовується модель Шарлотти аф Хеллстрем-Реййонен для класифікації фінляндизмів. Офіційні (інституційні) фінляндизми, такі як “*hälsovårdscentral*” та “*medborgarinstitut*”, виділяються як необхідні елементи юридичної точності порівняно зі стандартними шведськими термінами, такими як “*vårdcentral*” та “*komvux*”. Повсякденні фінляндизми демонструють семантичну розбіжність та народний мовний контакт, що

проілюстровано на прикладі слова “*semla*” (пшеничний хліб у Фінляндії проти кондитерського виробу у Швеції), збережених архаїзмів, таких як “*abiturient*” та “*skrinlägga*”, а також повсякденних запозичень, таких як “*kiva*” чи “*roskis*”.

У морфосинтаксичній сфері виявлено приховані явища інтерференції (Маріанне Сьодергорд) у вигляді прийменникових конструкцій, таких як “*gilla om*”, які стають несвідомим калькуванням фінського елативного відмінока, а також виразів (“*vald riksdagsman*”), які відображають транслативний відмінок. Специфічна прагматична ввічливість та стилістичний консерватизм у медіатекстах виявляються через збереження займенника *Ni* та офіційних титулів, що є наслідком того, що реформа шведського *du* наприкінці 1960-х років не була повністю впроваджена. Крім того, розкривається унікальне становище Аландських островів як повністю одномовного шведськомовного регіону, що гарантується Законом про самоврядування та ґрунтується на рішенні Ліги Націй від 1921 року. У висновках підкреслюється, що шведська мова у Фінляндії є повноцінним, самостійним національним стандартом, аналіз якого є надзвичайно цінним для української германістики та теорії мовної варіації в умовах двомовності.

Ключові слова: шведська мова у Фінляндії, стандартна шведська мова, поліцентричні мови, асиметрична поліцентричність, фінляндизми, адміністративна термінологія, семантична дивергенція, мовна інтерференція, медійний дискурс, Аландські острови, Закон про мову.

Abstract

This study conducts a comprehensive linguistic and contrastive analysis of the linguistic features of the Swedish language in Finland (*finlandssvenska*) with the aim of investigating its function in modern media prose and audiovisual media. The central thesis of the study is based on Michael Clyne's paradigm of pluricentric languages, in which the Swedish language area is defined as an asymmetrical pluricentric system consisting of Sweden as the dominant centre and Finland as a secondary, non-dominant centre. The study highlights how this variety has developed as an independent literary norm through an autonomous process since 1809, which has significantly contributed to the linguistic preservation of unique and traditional forms. Particular attention is paid to the modern legal status of Swedish, which is enshrined in Article 17 of the Finnish Constitution and the Language Act (423/2003), guaranteeing its status as one of the country's two national languages with equal rights. By nuancing the picture of classical diglossia, the study examines how the developed institutional infrastructure and independent media maintain the language's vitality in a bilingual environment.

The empirical core consists of a contrastive corpus analysis of modern media prose from the period 2024–2026, in which material from the newspaper Hufvudstadsbladet (HBL) is compared with Dagens Nyheter (DN), as well as audiovisual media material from SVT (Rapport, Aktuellt, the Språket podcast) and Yle. At the phonetic level, articulatory stability is demonstrated, manifested in the systematic absence of tonal accent, the retention of back articulation of the long /u/, and the absence of retroflexion in sequences with /r/. At the lexical level, Charlotta af Hällström-Reijonen's model is applied to classify finlandisms. Official (institutional) finlandisms, such as "*hälsovårdscentral*" and "*medborgarinstitut*", are highlighted as necessary elements for legal precision in comparison with standard Swedish terms such as "*vårdcentral*" and "*komvux*". Unofficial (everyday) finlandisms illustrate semantic divergence and vernacular language contact, as exemplified by the word "*semla*" (wheat bread in Finland versus a cream-filled pastry in Sweden), preserved

archaisms such as “*abiturient*” and “*skrinlägga*”, and everyday loanwords such as “*kiva*” or “*roskis*”.

In the morphosyntactic domain, hidden interference phenomena (Marianne Södergord) are identified in the form of prepositional constructions such as “*gilla om*”, which unconsciously mimic the Finnish elative case, as well as expressions such as “*vald riksdagsman*”, which reflect the translative case. Specific pragmatic politeness and stylistic conservatism in media texts are highlighted by the retention of the pronoun *Ni* and official titles, a consequence of the Swedish *du-reform* not being fully implemented in the late 1960s. Furthermore, the text highlights Åland’s unique status as a fully monolingual Swedish-speaking region, which is guaranteed by the Act on the Autonomy of Åland and is based on a decision by the League of Nations in 1921. The conclusions emphasise that Swedish in Finland is a fully-fledged, independent national standard, the analysis of which is particularly valuable for Ukrainian Germanic studies and the theory of linguistic variation in bilingualism.

Keywords: Swedish in Finland, Standard Swedish, pluricentric languages, asymmetric pluricentricity, Finlandisms, administrative terminology, semantic divergence, linguistic interference, media discourse, Åland, the Language Act.

ВСТУП

Дослідження плюрицентричних мов протягом останніх десятиліть посіли центральне місце в сучасній соціолінгвістиці. Шведська мова є надзвичайно цікавим об'єктом дослідження в цьому контексті, оскільки нею розмовляють і її нормують у двох географічно суміжних, але політично та демографічно відмінних державах: Швеції та Фінляндії. Шведську мову у Фінляндії (*finlandssvenska*) не слід розглядати як ізольований регіональний діалект, а як національний варіант плюрицентричної стандартної мови [Clyne 1992, с. 5].

Метою дослідження є проведення всебічного лінгвістичного та контрастивного аналізу мовних особливостей шведської мови у Фінляндії, з особливим акцентом на тому, як ці особливості проявляються та контрастують у сучасних медійних текстах та телевізійному мовленні, шляхом порівняння видань «Hufvudstadsbladet», «Dagens Nyheter» та телеканалу «SVT».

Для досягнення цієї мети було поставлено такі дослідницькі **завдання**:

1. Визначити теоретичні засади шведської мови як плюрицентричної мови та висвітлити роль мовної політики у Фінляндії та Швеції.
2. Висвітлити історичні та соціолінгвістичні передумови особливого статусу шведської мови у Фінляндії.
3. Систематизувати фонетичні, лексичні та синтаксичні особливості шведської мови у Фінляндії на основі сучасної лінгвістичної літератури.
4. Зібрати емпіричний текстовий матеріал із «Hufvudstadsbladet» та провести контрастивний аналіз порівняно з «Dagens Nyheter» для виявлення фінляндизмів.
5. Проаналізувати аудіо- та телевізійні матеріали з «SVT» (включно з відповідними подкастами та програмами) для виявлення фонетичної та живої лексичної варіації між різновидами.

Актуальність цього дослідження зумовлена постійною потребою аналізувати, як мовні норми розвиваються під безпосереднім впливом

домінуючого мовного середовища та як засоби масової інформації виступають як фактори, що зберігають або змінюють норми. У Фінляндії шведська мова існує в динамічному двомовному середовищі, де фінська є мовою більшості людей, що призводить до неминучих мовних контактів та явищ інтерференції [Tandefelt 1992, с. 150]. Водночас медіапростір перетворився на середовище, де стають помітними відмінності між мовними варіантами. Порівнюючи друковану пресу у Фінляндії, представлену провідною щоденною газетою «Hufvudstadsbladet», з провідною стандартною шведською щоденною газетою «Dagens Nyheter», ми можемо виявити конкретні лексичні та семантичні відмінності в сучасних газетних текстах. Крім того, аналіз усної мовної варіативності вимагає дослідження телевізійного мовлення, де Шведське телебачення (SVT) та його програми (включно зі спеціалізованими подкастами про мовні варіації) пропонують багатий емпіричний матеріал для висвітлення того, як відмінності та подібності сприймаються та обговорюються у публічному просторі. Систематизація цих особливостей за допомогою сучасного контрастивного медіааналізу є необхідною для розуміння поточних процесів конвергенції та дивергенції в рамках нордичного мовного простору.

Об'єктом дослідження є шведська мова у Фінляндії як національний варіант плюрицентричної мови.

Предметом дослідження є специфічні лексичні, семантичні, синтаксичні та фонетичні особливості, що виявляються при порівнянні медійних текстів шведською мовою у Фінляндії («Hufvudstadsbladet») та стандартних шведських медіа («Dagens Nyheter» та «SVT»).

У роботі використано такі **наукові методи**:

- Історико-порівняльний метод – застосовано для аналізу еволюції правового статусу шведської мови у Фінляндії, а також для простеження основних етапів формування шведської мовної спільноти у Фінляндії.
- Контрастивний лінгвістичний метод – використано для зіставлення мовних одиниць шведських медіа у Фінляндії зі стандартною шведською

мовою з метою виявлення фонетичних, лексичних і граматичних особливостей шведської мови у Фінляндії.

- Описовий метод – застосовано для характеристики мовних явищ, фінляндизмів та особливостей функціонування шведської мови у фінському соціокультурному середовищі.
- Дистрибутивний аналіз – використано для класифікації фінляндизмів та визначення особливостей їхнього вживання в різних контекстах медійного дискурсу.
- Контент-аналіз – застосовано для дослідження частоти вживання окремих слів, виразів і мовних конструкцій у газетних статтях та інших медіатекстах.
- Соціолінгвістичний підхід – використано для аналізу функціонування шведської мови в умовах офіційної двомовності Фінляндії, а також для вивчення взаємозв'язку між мовою, суспільством і медіапростором.

Матеріалом дослідження є основні законодавчі акти Фінляндії, передусім стаття 17 Конституції Фінляндії та Закон про мову (423/2003), які регламентують функціонування офіційного білінгвізму, а також Закон про самоврядування Аландських островів та історичне рішення Ліги Націй 1921 року. Основну емпіричну частину матеріалу склав медійний контент друкованої преси за період 2024–2026 років, що охоплює новинні репортажі, коментарі з питань внутрішньої політики, культурні рецензії та редакційні статті фінського видання «Hufvudstadsbladet» та шведської газети «Dagens Nyheter». Важливим складником дослідження став аудіовізуальний контент суспільних мовників – інформаційні програми «Rapport» і «Aktuellt» та спеціалізований лінгвістичний подкаст «Språket» телекомпанії «SVT», аналітичні та розважальні ефіри фінського мовлення «Yle».

Робота складається зі змісту, анотації, яка представлена українською й англійською мовами, вступу, першого розділу, який поділений на три підрозділи, висновків до першого розділу, другого розділу, який поділений на три підрозділи, висновків до другого розділу, третього розділу, який поділений

на чотири підрозділи, висновків до третього розділу, загальних висновків роботи, списку використаних джерел та додатку 1.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ ОСНОВИ ШВЕДСЬКОЇ МОВИ У ФІНЛЯНДІЇ

1.1. Шведська мова як плюрицентрична мова: теоретичні засади

У сучасній соціолінгвістиці, загальній лінгвістиці та порівняльній германській філології дослідження мов, що мають географічне поширення на території декількох суверенних держав, спричинило появу широкого теоретичного поняття «плюрицентричних мов». Ця лінгвістична парадигма, яка наприкінці 20 століття була систематизована та теоретично кодифікована австралійським лінгвістом Майклом Клайном (*Michael Clyne*) у його новаторській праці, визначає плюрицентричну мову як мовну систему, що має декілька внутрішньо взаємодіючих, національно визнаних та інституційно закріплених нормотворчих центрів [Clyne 1992, с. 12]. На відміну від моноцентричних мов (таких як французька чи італійська у їхніх класичних конфігураціях), де єдина географічна, адміністративна та політична одиниця диктує мовну норму для всіх носіїв у світі, плюрицентричні мови демонструють внутрішню діалектичну напругу між мовною єдністю та національною або регіональною варіацією. Згідно зі таксономією Клайна, повноцінна плюрицентрична мова характеризується тим, що її різні центри не лише демонструють периферійні діалектні особливості або ізольовані соціолектні варіації, а й мають власні кодифіковані норми, самостійні інституції з охорони мови, національні словники, а також статус, закріплений у конституціях відповідних держав [Clyne 1992, с. 25].

Шведська мова, поряд із такими мовними системами, як англійська, німецька, іспанська та португальська, є класичним і наочним прикладом такої плюрицентричної мовної організації. Як наголошує видатний фінський мовознавець Мікаель Рейтер (*Mikael Reuter*), застосування плюрицентричної теоретичної моделі до шведського мовного простору означає, що шведська мова у Фінляндії за жодних обставин не повинна розглядатися як сукупність

викривлених мовних форм, регіональних неточностей або як периферійна група діалектів щодо стандартної мови у Швеції [Reuter 2014, с. 14]. Натомість сучасна соціолінгвістика визнає шведську мову у Фінляндії як легітимний, національний, повноцінно розвинений та внутрішньо кодифікований різновид стандартної шведської мови. Це теоретичне розмежування має фундаментальне значення для всього дослідження, оскільки воно переосмислює об'єкт дослідження з передбачуваного «неправильного» вживання мови на автономну систему з власними структурними закономірностями.

Відповідно до загальної теорії плюрицентричності лінгвістика виділяє дві основні моделі міжцентрової динаміки: симетричну та асиметричну. Тоді як симетрична модель (яку певною мірою можна спостерігати у взаємовідносинах між німецькою мовою в Німеччині та австрійським варіантом німецької мови в Австрії) характеризується відносно збалансованим розподілом соціолінгвістичного престижу, демографічної ваги та культурного впливу між різними центрами, шведський мовний простір характеризується вираженою та історично зумовленою «асиметричною плюрицентричністю» [Reuter 1992, с. 102]. У цій асиметричній конфігурації Швеція, з її переважною демографічною домінантою у вигляді близько десяти мільйонів носіїв та своїм статусом як первісного історичного та геополітичного центру, виступає «домінуючим центром». Фінляндія, у якій проживає близько 290 000 шведськомовних жителів, натомість становить «вторинний» або «недомінуючий центр» [Reuter 1992, с. 104].

Ця структурна асиметрія має глибокі наслідки для того, як у Фінляндії здійснюються мовна нормалізація, лексична кодифікація та поточна мовна політика. По-перше, асиметричні взаємовідносини породжують постійний стан соціолінгвістичної пильності в недомінуючому центрі. Носії мови та академічні інституції у Фінляндії змушені постійно реагувати на мовні та неологічні зміни в домінуючому центрі, щоб запобігти надто значній мовній дивергенції. Якщо дозволити різновидам надто сильно розходитися, це з часом може загрожувати взаємному розумінню і тим самим ізолювати фінську меншину від ширшого

нордичного культурного простору [Reuter 2005, с. 98]. По-друге, асиметрія призводить до психологічного та соціолінгвістичного явища, яке у фаховій літературі описується як «мовна невпевненість» (англ. “*linguistic insecurity*”) або «провінційний пуризм» серед носіїв фінської мови. Це означає, що легітимні особливості власного діалекту іноді помилково сприймаються самими носіями як менш цінні або неправильні порівняно з нормою стандартної шведської мови, яка потужно поширюється через медіа, супутникові канали на кшталт «SVT» та цифровий культурний імпорт [Reuter 2014, с. 55].

Щоб забезпечити цей баланс між збереженням особливостей та підтриманням єдності, співпрацюють дві офіційні державні установи: «Мовна рада Швеції» (“*Språkrådet*”) у Стокгольмі та «Інститут національних мов Фінляндії» (“*Språkinstitutet*”) у Гельсінкі [Mattfolk 2009, с. 22]. Шведський відділ Інституту мови у Фінляндії здійснює свідому, інституційну та цілеспрямовану мовну політику, чітка філософія та наукова парадигма якої були сформульовані наприкінці 20 століття. Згідно з цією теорією, шведська мова у Фінляндії має в усьому істотному відповідати стандартній шведській мові у Швеції щодо письмової форми, морфологічної структури та синтаксису. Водночас специфічні та неминучі фінські реалії, терміни з галузі державного управління, а також глибоко вкорінені культурні вирази – науково визначені як «фінляндизми» – мають бути дозволені, прийняті та кодифіковані у словниках [Reuter 2005, с. 101].

Теоретичне розмежування різних типів фінляндизмів має тут фундаментальне значення для розуміння медійних текстів в таких газетах, як «Hufvudstadsbladet». За словами фінського лінгвіста Шарлотти аф Хеллстрем-Реййонен (*Charlotta af Hällström-Reijonen*), лексику доцільно поділяти на інституційні та неінституційні (або розмовні) фінляндизми [af Hällström-Reijonen 2012, с. 18]. Інституційні фінляндизми позначають суспільні структури, законодавчі та освітні системи Фінляндії й відображають специфіку фінського адміністративного та соціокультурного контексту. Вони можуть не мати прямого відповідника у стандартній шведській мові (наприклад,

“*riksdagsval i Finland*”) і мають усталений нормативний статус у мовній практиці [af Hällström-Reijonen 2012, с. 34]. Натомість неінституційні фінляндизми охоплюють повсякденні запозичення, діалектні елементи або структури, що зазнали впливу фінської мови, і які переважно уникаються у формальних письмових текстах та стилістично опрацьованих медійних текстах на користь стандартних шведських синонімів [af Hällström-Reijonen 2012, с. 36]. Таким чином, плюрицентрична теоретична модель показує, що медійні тексти шведською мовою у Фінляндії не лише відображають пасивне мовлення, а й функціонують як основний інструмент для активного відтворення, переговорів та стабілізації унікальної національної мовної норми в умовах постійного тиску як з боку домінування стандартних шведських медіа, так і з боку фінської мови як мови більшості людей в країні.

Отже, теоретичні та соціолінгвістичні дослідження шведської мови в рамках плюрицентричної парадигми показують, що шведська мова у Фінляндії є повноцінною, внутрішньо кодифікованою та національно легітимованою мовною варіацією, а не периферійним чи спотвореним діалектом. Виражена асиметрія між домінуючим центром у Швеції та недомінуючим центром у Фінляндії створює унікальну та постійну динаміку в мовній політиці та медіапродукції. Ця динаміка вимагає ретельно виваженого балансу, за якого такі інституції, як Інститут мови в Гельсінкі, мусять зберігати загальну мовну єдність зі Швецією для того, щоб запобігти ізоляції, водночас дозволяючи та систематизуючи необхідні фінляндизми, що точно відповідають адміністративним та культурним реаліям фінської держави.

1.2. Історичний розвиток шведськомовної меншини у Фінляндії

Щоб повною мірою досягнути лінгвістичні особливості, глибоко вкорінених архаїзмів та структурної будови сучасної шведської мови у Фінляндії, необхідно провести всебічний історико-порівняльний та діяхронічний аналіз соціально-політичних і демографічних процесів, які формували шведськомовну групу населення протягом майже дев'яти століть.

Присутність шведської мови на географічній території, що становить сучасну Фінляндію, жодним чином не є результатом сучасної міграції, колоніального витіснення чи тимчасових політичних зрушень кордонів у новітні часи, а становить невід'ємну та конститутивну частину етнічного та інституційного походження фінської держави та фінського народу.

Цей історичний процес розпочався в ранньому середньовіччі, а саме в XII та XIII століттях, коли новоутворені шведські королівства, за наказом папської влади, здійснили три так звані християнські хрестові походи до східних частин Балтійського регіону: хрестовий похід Еріка Святого до Південно-Західної Фінляндії, хрестовий похід ярла Біргера до Тавастланду та експедиція Торгільса Кнутсона до Карелії [Чередниченко 2007, с. 115]. Ці військові, релігійні та адміністративні експедиції призвели до того, що фінська територія поступово, але назавжди, була включена до складу зароджуваної Шведської імперії. Паралельно з політичною інтеграцією та створенням шведських замкових графств відбувалася масштабна, підтримувана державою та мирна колонізація селянами з Центральної Швеції (передусім з Уппланду, Седерманланду та Гельсінгланду) до незаселених або малонаселених південних та західних прибережних районів Фінляндії, що охоплювали регіони Нюланд, Аболанд, Естерботтен та острівну групу Аландські острови [Norrby 2022, с. 12]. Ця середньовічна міграція заклала демографічну та аграрну основу для постійного, шведськомовного селянського населення, яке протягом наступних століть обробляло землю та займалося рибальством уздовж узбережжя.

Протягом усього періоду від XIII століття до геополітичного перелому 1809 року Фінляндію не можна було вважати окремою колонією, експлуатованою територією чи підкореною провінцією під іноземним пануванням. Натомість Фінляндія була повністю інтегрованою, конституційною східною частиною централізованого Королівства Швеції – у середньовічних документах її часто називали Естерландом [McRae 1997, с. 44]. Протягом цих майже шестисот років спільного державного існування шведська мова була абсолютно домінуючим і ексклюзивним засобом вираження для всієї вищої

культури, правосуддя, королівського законодавства, державної адміністрації, військового командування, а також церковної влади після проведення Реформації. Особливо важливим для інституціоналізації мови було заснування «Королівської академії» в Обу в 1640 році за часів регентства королеви Крістіни, що створило інтелектуальний центр, де чиновники адміністрації та духовенство церкви навчалися виключно шведською мовою [McRae 1997, с. 48]. Фінська мова, якою розмовляла більшість населення у внутрішніх районах країни, протягом цього тривалого періоду залишалася переважно нелітературною народною мовою без офіційного статусу в судових справах, що створило асиметричну соціолінгвістичну ситуацію, за якої соціальне просування вгору в суспільстві суворо обумовлювалося мовним та культурним переходом на шведську мову. Це призвело до того, що навіть значна частина етнічної фінської еліти поступово шведизувалася, що ще більше закріпило статус шведської мови як інтелектуальної та адміністративної мови високогір'я у Фінляндії [Tandefelt 1992, с. 152].

Ця стабільна, столітня соціолінгвістична конфігурація була драматично й безповоротно порушена внаслідок Фінської війни (1808–1809), коли Королівство Швеція було змушене віддати всю східну частину королівства Російській імперії за умовами Фредріксгамського мирного договору [Halonen, Ihalainen, Saarinen 2015, с. 41]. Однак російський імператор Олександр I обрав прагматичну політичну стратегію. На сеймі в Порвоо в 1809 році він підвищив Фінляндію до статусу автономного великого князівства та урочисто гарантував, що чинна шведська конституція країни (насамперед Конституція Густава III від 1772 року), лютеранська релігія та основні суспільні інститути залишаться недоторканими. Тому шведська мова зберегла своє становище як офіційна мова адміністрації, судочинства та культури великого князівства протягом перших шести десятиліть російського правління [Halonen, Ihalainen, Saarinen 2015, с. 45]. Це означало парадоксальну історичну ситуацію, коли зв'язки з королівською Швецією та її поточним мовним розвитком були розірвані суто з геополітичних міркувань, тоді як внутрішній мовленнєвий вжиток та соціальне

панування шведської мови у Фінляндії зберігалися незмінними під російським пануванням.

Проте в середині та вкінці XIX століття тотальна домінація шведської мови зазнала виклику з боку набираючого сили фінського національного відродження, так званої фенноманії, яку очолювали інтелектуали, такий як філософ і державний діяч Юхан Вільгельм Снельман [Дяченко 2015, с. 35]. Ідеологічна програма фенноманів ґрунтувалася на гердерівській концепції нерозривної єдності нації, держави та мови, що узагальнювалася гаслом: «Ми вже не шведи, росіянами ставати не хочемо, тож давайте станемо фінами» (*“Svenskar äro vi icke, ryssar vilja vi icke bli, låt oss vara finnar”*). Рух вимагав, щоб фінську мову було піднесено до статусу основної мови культури, освіти та адміністрації країни якнайшвидше. Реакцією на цей агресивний процес фінізації виник свекофільський рух під керівництвом Акселя Олофа Фройденталля. Фройденталь та його прихильники сформулювали теорію про шведів у Фінляндії як окрему германську національність, що має історичний обов’язок і право захищати свою спадкову мову та західну культурну традицію [Дяченко 2015, с. 38].

Ця інтенсивна й подекуди запекла мовна боротьба наприкінці XIX століття породила гостру потребу очистити шведську мову у Фінляндії від народних та діалектних структур і надати їй чітку, стандартизовану норму високого статусу, яка могла б зрівнятися зі стандартною нормою у Швеції. У цій лінгвістичній оборонній роботі був мовознавець Гуго Бергрот, який у своїй монументальній праці «Шведська мова у Фінляндії: Посібник з уникнення провінціалізмів в усному та писемному мовленні» (1917) заклав основи сучасної шведської мовної політики у Фінляндії, систематично каталогізуючи та вилучаючи те, що він визначив як «провінціалізми», і натомість вимагаючи суворого, свідомого пристосування до стандартної шведської писемної норми, щоб запобігти ізоляції та занепаду мови [Bergroth 1917, с. 12]. Після розпаду російської імперії на тлі російської революції Фінляндія проголосила свою незалежність у 1917 році. Подальше конституційне формування нової

республіки призвело до створення одного з найпрогресивніших і найстабільніших законодавств щодо меншин у сучасній європейській історії. У Конституції 1919 року в статті 14 було закріплено, що фінська та шведська мови є двома рівноправними національними мовами республіки [McRae 1997, с. 89]. Цей історичний конституційний компроміс гарантував шведськомовним громадянам абсолютне право використовувати свою рідну мову в усіх державних органах, а також отримувати освіту та користуватися культурною інфраструктурою шведською мовою, що закріпило статус шведської мови у Фінляндії як сучасної, інституційно захищеної мови меншини в незалежній європейській державі.

Отже, діахронний історико-порівняльний аналіз показує, що шведська мова у Фінляндії має глибоке середньовічне коріння і протягом майже шести століть була домінуючою мовою адміністративної, юридичної та інтелектуальної верхівки країни. Перехід до російського панування в 1809 році розірвав прямі державні зв'язки зі Швецією, що протягом XIX століття, на тлі фінського національного відродження (фенноманії), змусило до свідомої мовної саморефлексії та оборонної лінгвістичної кодифікації, ініційованої такими вченими, як Гуго Бергрот. Ця складна історична спадщина сприяла формуванню унікального конституційного компромісу 1919 року, за яким шведська мова була віднесена до статусу однієї з двох офіційних національних мов республіки, що робить основу для сучасної соціолінгвістичної життєздатності мови та її прояву в сучасних медійних текстах.

1.3. Правовий та соціолінгвістичний статус шведської мови у Фінляндії

У сучасній Фінляндії 2000-х років існування та збереження шведської мови ґрунтується на добре розвиненій та міцній правовій структурі, яка у поєднанні зі специфічними демографічними та соціолінгвістичними факторами створює унікальне, але водночас вразливе середовище для щоденного

використання мови. Фундаментальну конституційну основу, як і раніше, становить Конституція Фінляндії (731/1999), стаття 17 якої чітко і без можливості для неправильного тлумачення встановлює, що «державними мовами країни є фінська та шведська» [ІнфоФінляндія]. Ця конституційна стаття покладає на державні органи – тобто на державу, регіони та муніципалітети – активний, юридичний обов'язок задовольняти культурні, освітні та суспільні потреби фінськомовного та шведськомовного населення країни на абсолютно рівних засадах. Таким чином, фінська система відрізняється від багатьох інших європейських моделей щодо меншин тим, що шведська мова не має статусу регіональної мови меншини, а є повноцінною національною мовою на всій території держави.

З метою втілення в життя та детального регулювання цих загальних конституційних гарантій парламент Фінляндії ухвалив сучасний Закон про мову (423/2003), який детально регулює право на використання фінської та шведської мов у всіх державних органах, судах та муніципальних органах [Halonen 2015, с. 112]. Згідно з цим законом про мову, муніципалітети країни є основною адміністративною та географічною одиницею для мовної категоризації. За законом, муніципалітет класифікується як офіційно двомовний, якщо шведськомовна (або фінськомовна) меншина становить щонайменше 8 відсотків від загальної кількості населення муніципалітету або якщо меншина налічує щонайменше 3 000 осіб [Halonen 2015, с. 115]. Якщо муніципалітет вже зареєстрований як двомовний, його не можна перекласифікувати як одномовний, доки частка меншини не знизиться нижче 6 відсотків.

Ця складна система передбачає, що в двомовних муніципалітетах, таких як столиця Гельсінкі (фін. *Helsinki*), Вааса (фін. *Vaasa*), Турку (фін. *Turku*) або Порвоо (фін. *Porvoo*), усі державні органи зобов'язані надавати послуги, тексти законів, офіційні документи, вуличні вказівники та інформацію одночасно обома національними мовами. Архіпелаг Аландські острови займає в цьому відношенні абсолютно унікальне становище завдяки своїй міжнародно гарантованій автономії, яка регулюється Законом про самоврядування

Аландських островів і ґрунтується на рішенні Ліги Націй від 1921 року. Це законодавство передбачає, що провінція Аланд є повністю одномовною шведською, і це означає, що державні та муніципальні органи влади на Аландських островах функціонують виключно шведською мовою [Nyström 2006].

З демографічної та соціолінгвістичної точки зору шведська спільнота у Фінляндії нині має парадоксальний характер, що характеризується, з одного боку, винятковою інституційною життєздатністю, а з іншого – значними структурними та кількісними викликами. Згідно з офіційною поточною статистикою населення від Центрального статистичного управління, кількість осіб, які зареєстрували шведську мову як свою офіційну рідну мову у Фінляндії, становить приблизно 5,2 відсотка від загальної чисельності населення країни [ІнфоФінляндія]. Цей відсоток демонстрував повільну, але стабільну тенденцію до зниження протягом останнього століття, з приблизно 14 відсотків на початку 20 століття, що в першу чергу можна пояснити швидшим природним збільшенням населення серед фінськомовної більшості людей, значної еміграції робочої сили до Швеції у повоєнний період, а також постійно зростаючої частки екзогамних (двомовних) шлюбів [Norrby 2022, с. 18]. Географічно шведи у Фінляндії сильно зосереджені у конкретних прибережних районах Ньюланда, Аболанда та Естерботтена, а також на автономних Аландських островах. Це створює соціолінгвістичну ситуацію, в якій мова є дуже сильною на місцевому рівні і часом повністю домінуючою (як у багатьох муніципалітетах Естерботтену), але на національному рівні перебуває у виразному становищі меншини, що зумовлює необхідність постійного захисту мовних прав.

У сфері соціолінгвістичної теорії специфічне становище шведської мови у Фінляндії активно обговорюється в контексті двомовності та диглосії. Як зазначає професор Ян-Ола Естман, сучасну мовну ситуацію у Фінляндії ні за яких обставин не можна описати як класичну диглосію за традиційними моделями Чарльза Фергюсона чи Джошуа Фішмана, оскільки шведська мова у Фінляндії не обмежується лише «низькими» приватними чи «високими»

церемоніальними сферами [Östman 2011, с. 43]. Натомість шведська у Фінляндії є повноцінною, функціональною та інтегрованою мовою, що підтримує суспільство та володіє повною й автономною інституційною інфраструктурою. Вона простягається від шведськомовних дитячих садків, початкових шкіл та гімназій до вищої академічної освіти та наукових досліджень у повністю шведськомовних інституціях, таких як «Академія Обу», «Шведська вища школа торгівлі» (Ханкен), а також окремо виділених факультетах «Університету Гельсінкі» [Östman 2011, с. 47].

Цю міцну інституційну архітектуру доповнює та захищає сильний, життєздатний та економічно незалежний медіапростір. Шведськомовне населення Фінляндії щодня стежить за національними та міжнародними новинами через державну компанію суспільного мовлення «Yle», яка надає загальнонаціональні радіоканали «Yle Vega» та «Yle X3M», телеканал «Yle Fem», а також через потужну комерційну щоденну пресу, де «Hufvudstadsbladet» (HBL) у Гельсінкі є абсолютно найбільшим, найвпливовішим і центральним органом формування громадської думки та мовної норми [Hufvudstadsbladet]. Ця медійна незалежність має вирішальне значення для підтримання живої, незалежної шведської громадськості у Фінляндії та для запобігання асиміляції меншини або її когнітивного поглинання фінською культурою більшості.

Незважаючи на ці унікальні та потужні правові й інституційні механізми захисту, нині шведська мова у Фінляндії натрапляє на значні соціолінгвістичні виклики та структурні загрози, які часто аналізуються в українських та міжнародних дослідженнях з нордичної лінгвістики, що вивчають порівняльну мовну політику та стратегії збереження меншин [Дяченко 2015, с. 40; Козак 2019, с. 105]. Найсерйознішу внутрішню загрозу становить прискорення втрати сфер застосування у приватному секторі, великому бізнесі, фінансовому секторі та високотехнологічній промисловості. У цих середовищах фінська або англійська мови насправді дедалі частіше стають робочими мовами, навіть у компаніях, фізичні штаб-квартири яких розташовані в глибоко двомовних або домінованих шведською мовою регіонах [Tandefelt 1992, с. 155].

Крім того, у Фінляндії триває постійна політична дискусія щодо так званої «обов'язкової шведської мови» (яку критики та націоналістичні течії зневажливо називають примусовою шведською, фін. *“pakkoruotsi”*) у фінськомовній початковій школі та на університетському рівні, де гучні політичні голоси регулярно вимагають скасування викладання шведської мови на користь глобальних домінуючих мов [Halonen 2015, с. 201]. Це створює постійний соціально-політичний та психологічний тиск на шведськомовну меншину та її інституції. Це змушує органи з охорони мови та провідні медіа, такі як HBL та Yle, відігравати дедалі більш оборонну та активну роль, щоб мотивувати, висвітлювати та легітимізувати історичну та сучасну цінність шведської мови в об'єднаній, але конституційно мовно-плюралістичній Фінляндії.

Отже, синхронний правовий та соціолінгвістичний аналіз демонструє, що шведська мова у Фінляндії користується сильним на міжнародному рівні конституційним захистом завдяки Конституції Фінляндії та Закону про мову, що гарантує повну, вертикально інтегровану інституційну інфраструктуру, яка охоплює як школи та академічні заклади, так і незалежні засоби масової інформації, такі як HBL та Yle. Незважаючи на демографічне скорочення до 5,2 відсотка від загальної чисельності населення, шведська мовна спільнота у Фінляндії демонструє високий рівень соціолінгвістичної життєздатності, що протистоїть класичній ситуації диглосії. Тим не менш, мова зазнає реальних втрат сфери впливу на користь фінської та англійської мов у приватному секторі ринку, а також постійного політичного тиску з боку популістських течій, які ставлять під сумнів легітимність статусу національної мови в системі освіти.

Висновки до першого розділу

У першому розділі було закладено науково обґрунтовану теоретичну, історико-порівняльну та соціально-правову основу для подальшого лінгвістичного дослідження, а також визначено шведську мову у Фінляндії як автономну, легітимну та повноцінно функціональну мовну одиницю.

Узагальнивши результати численних досліджень та історичні дані, викладені у трьох підрозділах, можна зробити низку взаємопов'язаних та загальних висновків.

По-перше, плюрицентрична теоретична модель, розроблена Майклом Клайном і Мікаелем Рейтером, показує, що шведський мовний простір характеризується виразною асиметричною плюрицентричністю, де шведська мова у Фінляндії функціонує як основний недомінантний центр, що перебуває під постійним впливом домінантного центру у Швеції [Clyne 1992, Reuter 1992]. Цей науковий статус означає, що специфічні фонетичні, лексичні та синтаксичні особливості, які проявляються у Фінляндії, за жодних обставин не можуть тлумачитися як випадкові діалектні неточності. Натомість вони становлять інтегровані частини національно кодифікованого та інституційно нормованого стандартного різновиду, який активно підтримує Інститут національних мов Фінляндії у Гельсінкі у тісній співпраці з Мовною радою Швеції у Стокгольмі з метою збалансування мовної єдності та місцевих реалій [Mattfolk 2009, Reuter 2005].

По-друге, це специфічне формування норм глибоко вкорінене в історичній безперервності, що сягає середньовічної колонізації в XII та XIII століттях і майже шести століть повної адміністративної, правової та державної інтеграції до Королівства Швеції, де шведська мова була єдиною мовою верхівки для еліти, церкви та академічних кіл [McRae 1997, Чередниченко 2007]. Коли цей тривалий державний зв'язок раптово розірвався з утворенням великого князівства під російською зверхністю у 1809 році, а згодом зіткнувся з інтенсивною та ідеологічно зарядженою мовною боротьбою XIX століття проти фінської фенноманії, шведськомовна спільнота була змушена до глибокої мовної саморефлексії. Цей процес призвів до ранніх і систематичних заходів зі стандартизації, очолюваних новаторськими лінгвістами, такими як Гуго Бергрот, метою яких було обмеження впливу неконтрольованої народної лексики та фінської інтерференції, і тим самим закріплення письмової норми

високого статусу, яка могла б забезпечити виживання мови та її культурний престиж [Дяченко 2015, Bergroth 1917].

По-третє, сучасний соціолінгвістичний аналіз показує, що цей історично сформований мовний різновид нині ґрунтується на одній із найпрогресивніших у світі конституційних систем захисту меншин, передбачених статтею 17 Конституції Фінляндії та чинним Законом про мову, які гарантують шведській мові статус повноцінної національної мови [Halonen 2015, ІнфоФінляндія]. Незважаючи на те, що шведськомовне населення сьогодні становить демографічну меншину, яка складає приблизно 5,2 відсотка від загальної кількості жителів країни, і зазнає впливу низки структурних викликів, таких як втрата сфери впливу на користь фінської та англійської мов у приватному секторі ринку, а також політичні течії, що ставлять під сумнів обов'язковий характер шкільної освіти – спільнота підтримує повну та вертикальну суспільну інфраструктуру, що охоплює все: від дитячих садків до автономних університетів [Östman 2011, Tandefelt 1992]. Ця міцна інституційна архітектура гарантує живу, самостійну та життєздатну публічну сферу, де формальні медійні тексти та формування громадської думки у провідних органах, таких як Hufvudstadsbladet, а також трансляції та програми суспільного мовлення в Yle, функціонують як основні та найвпливовіші простори для щоденного відтворення, висвітлення та збереження унікальної норми стандартної шведської мови у Фінляндії [Hufvudstadsbladet]. Саме на цьому багатовимірному теоретичному, історичному та правовому тлі має бути проведено подальший емпіричний, лінгвістичний та контрастивний аналіз медійних текстів в Hufvudstadsbladet, Dagens Nyheter та SVT.

РОЗДІЛ 2. ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ШВЕДСЬКОЇ МОВИ У ФІНЛЯНДІЇ (FINLANDSSVENSKAN)

2.1. Фонетичні та фонологічні відмінності від стандартної шведської мови (rikssvenskan)

При структурному, порівняльному та діяхронічному аналізі фонологічної системи шведського мовного простору є найбільш очевидні, систематичні та артикуляційно виразні відмінності між домінуючим центром у Швеції та вторинним, недомінуючим центром у Фінляндії в просодії та фонетиці. Найбільш науково висвітленою особливістю норми стандартної шведської мови у Фінляндії, яку ідентифікують як носії мови, так і інші люди, є повна та систематична відсутність тональної диференціації словесного наголосу. У стандартній шведській мові семантичне та лексичне значення слів розрізняється за допомогою фонематичної опозиції між акутом (“*akut accent*”, наголос 1) та гравіс-наголосом (“*grav accent*”, наголос 2). Ця тональна відмінність є компонентом, який у стандартній шведській вимові розрізняє такі значення слів, як “*anden*” (з наголосом 1, у значенні качки) від “*anden*” (з наголосом 2, у значенні людського духу або привида).

У стандартній нормі шведської мови у Фінляндії це тональне протиставлення було знищене або, згідно з деякими історико-лінгвістичними теоріями, повністю не розвинулося у східних діалектах стандартної шведської мови після середньовічної колонізації [Nyström 2006, с. 4]. Це означає, що всі слова в медійних текстах шведською мовою у Фінляндії та в розмовній стандартній мові відбуваються з єдиною, музичною структурою наголосів, яка суто акустично збігається з наголосом 1. Відсутність системи тональних акцентів надає шведській мові у Фінляндії характерного ритмічного звучання, яке носії стандартної шведської мови часто сприймають монотонніше, оскільки наголос у ній визначається переважно динамічним акцентом, що припадає на головний склад слова [Nyström 2006, с. 6]. Ця просодична рівномірність

становить фундаментальну фонологічну особливість, яка глибоко впливає на акустичну ідентичність мови і залишається цілком незмінною навіть у офіційному висвітленні новин.

Ще однією глибоко вкоріненою фонетичною особливістю шведської мови у Фінляндії є реалізація голосних та специфіка їхнього акустичного простору. Завдяки різноманітним дослідженням, когнітивним тестам на слух та акустичному аналізу голосних шведської голосної системи у Фінляндії, мовознавець Туукка Лейнонен виявив значні та систематичні відмінності у ступені відкритості голосних, місця артикуляції та лабіалізації порівняно зі стандартною шведською мовою [Leinonen 2010, с. 85]. Одним із найвиразніших прикладів є реалізація довгої голосної /u/ у словах “*hus*”, “*mus*” або “*ut*”. У стандартній шведській мові цей голосний звук протягом останніх століть зазнав централізації і тепер має більш центральну артикуляцію та специфічну лабіалізацію.

Натомість у стандартній нормі шведської мови у Фінляндії голосна /u/ зберегла більш задню та традиційну позицію артикуляції. Завдяки цьому звукова реалізація значно наближається до міжнародного фонетичного символу [ɯ] або [u] без характерного для стандартної шведської мови стискання губ [Leinonen 2010, с. 89]. Ця позиція голосної для носія стандартної шведської мови здається більш виразною. Так само короткі голосні /e/ та /ä/ мають виражену тенденцію до фонематичної конвергенції та злиття у фінській варіативності. Пари слів, такі як “*vett*” (“інтелект”) та “*vätt*” (від дієслова “*väta*”) у медійних текстах шведською мовою у Фінляндії та розмовній мові найчастіше реалізуються повністю гомофонно з напіввідкритим звуком [ɛ], тоді як стандартна шведська мова досі зберігає чітку артикуляційну межу між цими двома голосними одиницями [Leinonen 2010, с. 112].

Крім просодичних та вокальних особливостей, система приголосних у шведській мові у Фінляндії має фундаментальну та структурну відмінність у ретрофлексії у складених групах приголосних. У стандартній шведській мові фонематичні комбінації, що складаються з альвеолярної (ясенної) або

апикальної шиплячої приголосної, а саме звуку /r/, за яким стоять дентальні (зубні) приголосні /t, d, n, l, s/, проходять обов'язковий регресивний процес асиміляції. Це означає, що послідовності, такі як *rt* у слові “*karta*”, *rd* у слові “*bord*”, *rn* у слові “*barn*”, *rl* у слові “*pärla*” та *rs* у слові “*mars*”, артикуються як єдиний, складений ретрофлексний приголосний ([t], [d], [n], [l], [s]), де під час артикуляції кінчик язика відхиляється назад до піднебіння, одночасно з тим як оригінальний звук /r/ зникає на слух [Nyström 2006, с. 12].

У стандартній нормі шведської мови у Фінляндії, а отже, і в усіх офіційних новинах, цей процес повністю відсутній. Натомість комбінації артикуються як два цілком окремі сегменти, які можна чітко розрізнити: чітке, передньоязикове або швидко вимовлене альвеолярне [r], за яким йде чиста, неасимільована зубна приголосна [Nyström 2006, с. 14]. Це означає, що слово “*karta*” у медійних текстах шведською мовою у Фінляндії вимовляється точно так, як воно пишеться ([k^har:ta]), що сприяє значно вищому рівню фонематичної прозорості та графематичної відповідності. Водночас ця відсутність ретрофлексів позначає глибоку та структурну прірву щодо шведського фонологічного стандарту.

Зрештою, у системі приголосних слід також звернути увагу на шиплячі звуки “*sje*” та “*tje*”. У стандартній шведській мові звук “*sje*” (у слові “*sju*”) зазвичай вимовляється як задньоязиковий шиплячий звук, який є однією з характерних рис шведської фонетики. Аналіз вимови шведської мови у Фінляндії показує, що звук “*sje*” вимовляється як альвеолярна або постальвеолярна фрикативна ([ʃ]), яка за своїми артикуляційними та акустичними характеристиками ближча до українського звуку “*ш*” [Nyström 2006, с. 22; Паславська 2012, с. 45]. Звук “*tje*” (у словах “*tjugo*” або “*kyrka*”) у Фінляндії, у свою чергу, часто вимовляється як африката ([tʃ]), що на слух збігається з українським “*ч*”, тоді як у стандартній шведській мові переважає фрикативна вимова [ç] [Паславська 2012, с. 47]. У поєднанні зі збереженням придихового звуку [h] на початку слова та менш вираженою редукцією ненаголошених кінцевих голосних ці особливості формують характерне

звучання шведської мови у Фінляндії, яке часто описують як більш чітке та консервативне порівняно зі стандартною шведською мовою.

Отже, фонетичні та фонологічні дослідження показують, що шведська мова у Фінляндії характеризується високим рівнем структурної автономії та артикуляційної стабільності порівняно зі стандартною шведською мовою. Це стає помітним у відсутності тонального протиставлення слів, збереженні більш задньої артикуляції окремих довгих голосних (зокрема /u/), а також відсутності процесів ретрофлексії у сполученнях з /r/. Завдяки цьому шведська мова у Фінляндії зберігає більш прозорий і фонетично консервативний профіль. Ці особливості не є діалектними відхиленнями, а становлять стабільні й кодифіковані компоненти національної мовної норми, які відтворюються та підтримуються через незалежні медійні, освітні й академічні інституції.

2.2. Лексичні особливості: офіційні та неофіційні фінляндизми

Лексичний рівень є однією з найпоказовіших сфер мовної варіативності в плюрицентричній системі шведської мови. Відмінності у виборі слів, процесах неологізації та змінах значень між Швецією та Фінляндією в загальній лінгвістиці узагальнюються під терміном «фінляндизми». Для аналізу медійних текстів в *Hufvudstadsbladet* та її порівняння з *Dagens Nyheter*, необхідно застосовувати таксономічну модель Шарлотти аф Хеллстрем-Реййонен. Ця модель поділяє лексичні одиниці на дві основні категорії: офіційні та неофіційні (повсякденні) фінляндизми [af Hällström-Reijonen 2012, с. 18]. За допомогою такого поділу можна краще зрозуміти, як газетна мова у Фінляндії балансує між нордичною зрозумілістю та відображенням специфіки фінського суспільного контексту.

Офіційні фінляндизми складаються переважно з інституційних термінів, адміністративних понять, політичних назв та юридичних реалій, які мають повну законодавчу кодифікацію, академічне визнання та легітимність у Фінляндії, але не мають прямого лексичного відповідника у Швеції через

відмінності в державній та історичній структурі цих країн [af Hällström-Reijonen 2012, с. 22]. З аналізу офіційних матеріалів Інституту національних мов стає зрозуміло, що ці слова найчастіше є необхідними кальками (запозиченими перекладами) фінських термінів державних органів або продовженням старих, спільних історичних законодавчих текстів, які були реформовані або замінені у Швеції, але збережені у Фінляндії [Institutet för språk och folkminnen].

Прикладом, який часто зустрічається у висвітленні внутрішньої політики газетою HBL є термін “*medborgarinstitut*” (укр. “*громадянський інститут*”). У Фінляндії цей термін позначає конкретний муніципальний навчальний заклад, призначений для освіти дорослих, занять за інтересами та позашкільної освіти. У стандартній шведській пресі, такій як Dagens Nyheter, цей термін відсутній, і автори повинні замість нього використовувати такі поняття, як “*folkuniversitet*” (укр. “*народний університет*”), “*komvux*” (укр. “*середня освіта для дорослих*”) або “*studieförbund*” (укр. “*освітня асоціація*”) [Hufvudstadsbladet, Dagens Nyheter]. Іншим адміністративним терміном є “*hälsovårdscentral*” (калька з фінського терміну “*terveyskeskus*”), яка у Фінляндії означає базову муніципальну установу первинної медичної допомоги. У Швеції ця система була реформована наприкінці 20 століття, тому DN часто використовує термін “*vårdcentral*” [af Hällström-Reijonen 2012, с. 45; Dagens Nyheter].

Серед інших прикладів є такі слова, як “*blankett*” (для офіційних заяв, де Швеція значною мірою перейшла на використання бланків), “*andelslag*” (фінська форма економічного об’єднання, запозичена з фінського “*osuuskunta*”, що відповідає стандартно шведському терміну “*ekonomisk förening*”) та юридичне дієслово “*skrinlägga*”. У медійних текстах шведською мовою у Фінляндії політичний процес може бути “*skrinläggas*”, тоді як журналіст Dagens Nyheter обирає фразеологічний неологізм “*lägga på is*” або “*skjuta upp*” [af Hällström-Reijonen 2012, с. 48]. Отже, вилучення цих офіційних фінляндизмів із газетних текстів є недоцільним, оскільки вони позначають унікальні для Фінляндії закони, нормативні акти та суспільні інституції, які не мають відповідників у Швеції.

Натомість неофіційні фінляндизми (які часто називають повсякденними) належать до розмовної мови, сленгу, діалектів та неформального стилю. Офіційна мовна політика розглядає їх як провінціалізми, яких слід уникати в письмових медійних текстах, щоб не ускладнювати міжскандинавську комунікацію [Reuter 2014, с. 89]. Такі слова найчастіше виникають внаслідок безпосереднього впливу фінської мови більшості населення, лексичної інтерференції, а також автономних семантичних змін і тривалої історичної ізоляції. Як зазначає Камілла Сандстрем у своєму дослідженні фінського хлібопекарського лексикону, слово “*semla*” є одним із найвідоміших прикладів семантичного фінляндизму [Sandström 2010]. У Фінляндії “*semla*” означає простий, несолодкий, світлий хліб, тобто те, що у Швеції називають “*fralla*”, “*småfranska*” або “*rundstycke*”.

Якщо фінський автор мимоволі використає це слово в такому значенні в тексті, призначеному для читачів в Швеції, це призведе до повної когнітивної та комунікативної плутанини, оскільки читач у Швеції асоціативно й послідовно пов’язує слово “*semla*” із солодкою масляною булочкою, наповненою мигдалевою пастою та збитими вершками (яке у Фінляндії, натомість, називають більш описовим терміном “*fastlagsbulle*”) [Sandström 2010]. Аналогічний історико-семантичний зсув спостерігається у слові “*abiturient*” (у повсякденній мові часто скорочують до “*abi*”). У шведській пресі у Фінляндії це слово часто вживається навесні для опису учнів старших класів, які готуються скласти випускні іспити: “*Landets abiturienter firar i dag bänkskuddardagen*” (укр. “*Абітурієнти країни сьогодні святкують bänkskuddardagen – традиційне свято фінських випускників перед початком підготовки до випускних іспитів*”) [Hufvudstadsbladet]. У Швеції слово “*abiturient*” сьогодні вважається архаїзмом, що зник із живих медійних текстів після скасування старого випускного іспиту у шведській системі освіти в 1968 році, тому газета DN замість нього використовує вирази на кшталт “*sistaårselever på gymnasiet*” (укр. “*учні останнього класу старшої школи*”) або “*gymnasieelev*” [Bergman 2021, с. 210; 49].

Серед слів повсякденного вжитку, що мають яскраво виражений фінський вплив, які широко вживаються у розмовній фінській мові, але не допускаються в офіційному письмі завдяки суворому редагуванню, є такі, як “*kiva*” (укр. “веселий”, “приємний”, запозичення з фінського “*kiva*”), “*roskis*” (укр. “сміттєвий бак”, утворений шляхом додавання фінського сленгового закінчення *-is* до основи іменника “*roska*” – укр. “сміття”), а також глибоко вкорінене в соціокультурному контексті слово “*talko*” [Reuter 2014, с. 92]. Слово “*talko*” (або “*talkoarbete*”, від фінського “*talkoot*”) означає спільну, добровільну та неоплачувану працю з метою допомоги сусіду або місцевій громаді, наприклад, під час будівництва будинків. Оскільки це явище не має адекватного інституційного відповідника в сучасній шведській культурі, це слово набуло напівдержавного визнання у Фінляндії та регулярно проникає навіть у офіційні газетні тексти, оскільки не має стандартно шведського еквівалента [Institutet för språk och folkminnen].

Отже, лексико-семантичний аналіз показує, що лексичні особливості шведської мови у Фінляндії розрізняються за стилістичним значенням, юридичним статусом та комунікативною функцією. Офіційні фінляндизми є цілком коректним, необхідним та кодифікованим набором адміністративних та інституційних термінів, необхідних для позначення особливостей державного устрою та суспільних інституцій Фінляндії. Натомість неофіційні фінляндизми відображають вплив двомовного середовища, повсякденного мовлення та історичний розвиток шведської мови у Фінляндії. Саме завдяки свідомим редакційним та стилістичним рішенням у провідних медіа, таких як *Hufvudstadsbladet*, межа між цими двома лексичними групами підтримується та захищається відповідно до принципів мовного нормування.

2.3. Синтаксичні та морфологічні відмінності від стандартної шведської мови

Хоча фонетичні відмінності у вимові та лексичні особливості словникового запасу шведської мови у Фінляндії легко виявити та обговорити у медіа, таких як SVT, синтаксичні та морфологічні відмінності є більш прихованими та структурно складними. Вони рідко стосуються базової граматики мови, тому що шведська мова у Фінляндії дотримується основних морфосинтаксичних правил, кодифікованих у граматиці Шведської академії. Такі особливості можна помітити у відмінностях частоти вживання, унікального вибору прийменників, перевазі певних синтаксичних конструкцій. Ці властивості виникли внаслідок тривалого самостійного розвитку шведської мови у Фінляндії або через складну систему відмінків у фінській мові, яка впливає на процеси обробки мови двомовними авторами [Södergård 2001, с. 12].

Однією з найхарактерніших і систематичних синтаксичних особливостей, описаних фінським мовознавцем Маріанне Сьодергорд, є вживання прийменникових атрибутів і дієслівних додатків [Södergård 2001, с. 42]. У медійних текстах шведською мовою у Фінляндії можна часто, навіть у формальних редакційних статтях, помітити конструкції, в яких вибір прийменника помітно відрізняється від шведського стандарту внаслідок прихованої фінської синтаксичної моделі. Поширеним прикладом є вживання прийменника “om” у поєднанні з дієсловом “gilla”. У шведській мові у Фінляндії часто вживають “gilla om”, наприклад: “*Många medborgare gillar om den nya lagstiftningen*” (укр. “Багатьом громадянам подобається нове законодавство”) [Södergård 2001, с. 45].

Контрастивний аналіз газети «Dagens Nyheter» показує, що дієслово “gilla” у Швеції є перехідним і вимагає прямого додатку без наступного прийменника: “*Många medborgare gillar den nya lagstiftningen*” (укр. “Багатьом громадянам подобається нове законодавство”) [Dagens Nyheter]. З лінгвістичної точки зору вставлення прийменника “om” у фінській варіації можна пояснити як калькування відповідних фінських дієслів “pitää” або “tygätä”, які у фінській системі відмінків керуються елативним (місцевим) відмінком (що позначається закінченням -sta/-stä, семантичне основне значення

якого у просторових та абстрактних відношеннях відповідає саме прийменнику “*om*” або “*från*”) [Södergård 2001, с. 48; ІнфоФінляндія].

Аналогічним синтаксичним явищем є конструкції на кшталт “*vald till någonting*” (укр. “обраний на щось”) або “*utnämnd till någonting*” (укр. “призначений на щось”). У шведських медіатекстах у Фінляндії спостерігається тенденція до опущення частки “*som*” або прийменника “*till*”, які в стандартній шведській мові зазвичай використовуються в таких предикативних конструкціях. У HBL можна побачити такий вислів як “*vald riksdagsman*” (укр. “обраний депутатом парламенту”), що є прямим морфосинтаксичним відображенням транслативного відмінка у фінській мові (закінчення *-ksi*, яке позначає перехід до нового стану або нової функції), який не вимагає жодних окремих прийменників [Wide 2009, с. 48].

У сфері морфології, словотвору та прагматики шведська мова у Фінляндії демонструє структурний консерватизм, що відрізняє її від більш динамічної норми стандартної шведської мови. Як зазначають Вайд і Лінгфельт у дослідженнях з граматики конструкцій та соціолінгвістики, шведська мова у Фінляндії значною мірою встояла перед радикальним мовним та соціальним вирівнюванням, яке охопило Швецію наприкінці 1960-х років у зв’язку з так званою реформою *du* [Wide 2009, с. 55; Norrby 2015, с. 108]. У медійних текстах шведською мовою у Фінляндії, у формальних інтерв’ю та в офіційному спілкуванні досі зберігається значно вища частота вживання ввічливої форми звертання *Ni* (написаного з великої літери) та активно використовуються професійні та державні титули замість стандартного шведського універсального та неформального *du* [Norrby 2015, с. 112].

Цей морфосинтаксичний та прагматичний консерватизм означає, що медіатексти у Фінляндії мають більш формальну структуру комунікації. Це безпосередньо відображається на тому, як у пресі оформлюються статті та інтерв’ю з представниками влади, де дотримуються вираження поваги та офіційного звертання, які у сучасній шведській мові переважно вважаються застарілими. [Norrby 2015, с. 115].

Крім того, аналіз словотворення виявляє виразну схильність фінів до утворення компактних іменникових сполучень у родовому відмінку (наприклад, “*ansökningstid*”, “*blankettifyllning*”) замість прийменникових зворотів, які нині переважають у газеті «Dagens Nyheter» (наприклад, “*tid för ansökan*” (укр. “*термін подання заяви*”), “*ifyllande av blanketter*” (укр. “*заповнення бланків*”)), що надає медійним текстам шведською мовою у Фінляндії більш стислої структурної строгості [Wide 2009, с. 60]. Ця синтаксична особливість ефективно сприяє наданню медійним текстам шведською мовою її характерного суворого та формального стилістичного відтінку.

Отже, синтаксичний та морфологічний аналізи з чіткістю та науковою точністю демонструють, що шведська мова у Фінляндії має тонкі, але глибоко вкорінені та систематичні структурні відмінності від стандартної шведської норми. Ці відхилення відображаються через унікальний вибір прийменників та дієслівних додатків, що зумовлено несвідомим когнітивним та структурним калькуванням фінських відмінків у двомовних авторів. Вони також проявляються через виражений морфологічний та прагматичний консерватизм у системі звертань, де збереження форми *Ni* та офіційних титулів позначає соціальну та стилістичну дистанцію, яка втрачена у Швеції. Ці сукупні особливості свідчать про те, що шведська мова у Фінляндії має стабільну внутрішню граматичну систему та зберігає власні структурні риси, незважаючи на постійний вплив мовної норми Швеції.

Висновки до другого розділу

Підсумовуючи, детальний лінгвістичний, структурний і контрастивний аналіз шведської мови у Фінляндії, описаний у цьому розділі, показує, що її особливості охоплюють усі мовні рівні та утворюють цілісну, автономну та внутрішньо логічну систему. У фонетичній та фонологічній сферах цей варіант шведської мови характеризується просодичним та артикуляційним консерватизмом. Це відображається насамперед у систематичній відсутності

тонального розрізнення між акутним та гравісним наголосами (“*accent 1*” та “*accent 2*”), у збереженні більш задніх артикуляційних характеристик довгих голосних (особливо голосної /u/), а також у відсутності характерних для стандартної шведської мови процесів ретрофлексії у системах приголосних [Leinonen 2010, Nyström 2006]. Ця фонологічна прозорість та артикуляційна стабільність доповнюються на лексичному рівні складною, двокомпонентною системою фінляндизмів. Офіційні та кодифіковані інституційні терміни (такі як “*medborgarinstitut*” (укр. “*громадянський інститут*”) та “*hälsovårdscentral*” (укр. “*муніципальна установа первинної медичної допомоги*”)) є необхідними для того, щоб з юридичною точністю описати фінську державну адміністрацію в письмовій формі, тоді як неофіційні (повсякденні) фінляндизми відображають динамічними виразами живу двомовну взаємодію та історичний відокремлений розвиток шведської мови у Фінляндії від домінуючого центру у Швеції [Institutet för språk och folkminnen, af Hällström-Reijonen 2012, Sandström 2010].

Зрештою, морфосинтаксичний та прагматичний аналіз показує, що шведська мова у Фінляндії зберегла певні граматичні структури, особливості прийменникових конструкцій, на які вплинули та які були започатковані фінськими моделями відмінків (такими як “*gilla om*”), а також більш формальну, орієнтовану на ввічливість систему звертань у порівнянні з більш неологізованою та неформальною нормою стандартної шведської мови [Södergård 2001, Norrby 2015, Wide 2009]. Отже, ці мовні особливості не слід розглядати як ізольовані або менш значущі відхилення. Вони становлять структурні та систематичні елементи, що визначають шведський національний різновид у Фінляндії як автономний центр шведської мовної системи. Тому, вони утворюють необхідну емпіричну базу для подальшого контрастивного медіааналізу між Hufvudstadsbladet, Dagens Nyheter та SVT.

РОЗДІЛ 3. КОНТРАСТИВНИЙ ЕМПІРИЧНИЙ АНАЛІЗ МОВНОЇ ВАРІАТИВНОСТІ В МЕДІЙНИХ ТЕКСТАХ ШВЕДСЬКОЮ МОВОЮ У ФІНЛЯНДІЇ ТА У СТАНДАРТНОМУ ВАРІАНТІ ШВЕДСЬКОЇ МОВИ

3.1. Методологія відбору корпусу: порівняльна модель дослідження на матеріалі газет «Hufvudstadsbladet», «Dagens Nyheter» та матеріалів телеканалу SVT

Для проведення обґрунтованого, емпірично перевіреного та методологічного дослідження мовних особливостей шведської мови у Фінляндії необхідний синхронний та контрастивний корпус дослідження. Згідно з теоретичних засад сучасної емпіричної лінгвістики та соціолінгвістики такі медіа як авторитетні щоденні газети та державна суспільна телерадіокомпанія, вважаються найбільш репрезентативними та стабільними джерелами для дослідження [Milroy 2003, с. 74]. Через медійні тексти офіційні письмові та розмовні норми плюрицентричної мови постійно створюються, закріплюються та обговорюються [Reuter 1992, с. 108].

Тому емпіричне дослідження побудовано у формі порівняльного корпусного аналізу, в якому текстовий та аудіоматеріал з недомінуючого центру у Фінляндії систематично порівнюється з відповідним корпусом матеріалів із домінуючого центру у Швеції. Завдяки створенню такої двовимірної структури дослідження ми можемо виділити національні особливості шведської мови у Фінляндії та відокремити їх від індивідуальних стилістичних варіацій або жанрових особливостей [Norrby 2022, с. 145].

Письмовий емпіричний корпус шведської мови у Фінляндії складається з новинних статей, коментарів з питань внутрішньої політики, культурних рецензій та редакційних статей, опублікованих у цифровому та друкованому форматі у період 2024–2026 років у найбільшій шведськомовній щоденній газеті Фінляндії «Hufvudstadsbladet» (HBL) [Hufvudstadsbladet]. Цей корпус

порівнюється з іншим, що відповідає за часом та жанром, з провідної ранкової газети Швеції «Dagens Nyheter» (DN) [Dagens Nyheter]. Через вибір текстів із паралельних тематичних сфер, таких як висвітлення державного управління, політики охорони здоров'я, реформ освіти, забезпечується добра основа для порівняння. Лексичні, семантичні та синтаксичні відмінності, що є в матеріалі, можна таким чином пов'язати з реальними відмінностями між двома національними мовними нормами, а не вважати їх тематичною специфікою досліджуваних текстів [Norrby 2022, с. 148].

З метою розширення дослідження, щоб охопити також розмовну мовну варіацію та сучасну металінгвістичну дискусію, корпус було доповнено аудіоматеріалами з «Sveriges Television» (SVT) [Sveriges Television]. Цей матеріал охоплює, з одного боку, новини (такі як «Rapport» та «Aktuellt»), де беруть участь у інтерв'ю шведські політики, дипломати та кореспонденти у Фінляндії, а з іншого – спеціалізовані програми суспільного мовлення, що порушують тему мовної варіації та відмінностей між нордичним мовами (наприклад, лінгвістична програма та подкаст «Språket»).

Аналіз ґрунтується на триетапній моделі, сформованій під впливом підходів корпусної соціолінгвістики [Milroy 2003, с. 112]. На першому етапі проводиться систематичний аналіз матеріалу HBL з метою виокремлення мовних одиниць, що дають побачити відмінності між шведською мовою у Фінляндії та стандартною шведською мовою. На другому етапі проводиться контекстуальний аналіз потрібних особливостей у корпусі DN, щоб встановити як аналогічні поняття або адміністративні реалії виражаються у Швеції. На третьому етапі відбувається лінгвістичний аналіз виявлених мовних структур, під час якого визначаються та аргументуються чинники їхнього формування, зокрема історичний консерватизм, адміністративна специфіка Фінляндії або вплив фінської мови [af Hällström-Reijonen 2012, с. 52; Södergård 2001, с. 15].

Отже, систематичне зіставлення медійних текстів шведською мовою у Фінляндії в газеті «Hufvudstadsbladet» зі шведським національним стандартом у газеті «Dagens Nyheter» та доповнення цього матеріалом з мовлення телеканалу

SVT створює двовимірну емпіричну базу. Ця методологічна структура допомагає відокремити стилістичні особливості від системних мовних рис і дає змогу виділити реальні, інституціоналізовані мовні відмінності шведської мови у Фінляндії, що закладає міцну основу для подальшого детального лексичного, фонетичного та синтаксичного аналізу.

3.2. Лексичний та семантичний аналіз: порівняння офіційних фінляндизмів та стандартних шведських термінів у друкованій пресі (HBL проти DN)

Лексичний аналіз зібраного письмового корпусу виявляє системну сукупність відмінностей у виборі слів у Hufvudstadsbladet та Dagens Nyheter. Ці відмінності найчастіше зустрічаються у сферах державного управління, права, соціальної політики та освіти, що надає емпіричного підтвердження теорії про те, що невідоміючий центр у плюрицентричній мовній системі змушений розвивати та підтримувати власну офіційну лексику для опису суспільних та інституційних реалій, закріплених у національному законодавстві [Reuter 1992, с. 105].

Під час порівняльного аналізу текстів новинних статей, присвячених організації первинної медичної допомоги, виявляється закономірна термінологічна відмінність. У статті в газеті «Hufvudstadsbladet», спрямованій доступності медичної допомоги на півдні Фінляндії, є такий типовий фрагмент тексту: *“Hälsovårdscentralerna i regionen står inför stora ekonomiska utmaningar och tvingas skära ner på jourverksamheten”* (укр. *“Установи первинної медичної допомоги в регіоні зіштовхуються з великими економічними викликами і змушені скорочувати роботу чергових служб”*) [Hufvudstadsbladet]. При контрастивному пошуку в газеті «Dagens Nyheter» статей, що стосуються цього рівня медичного обслуговування та відповідних економічних проблем у Швеції, термін *“hälsovårdscentral”* (укр. *“муніципальна установа первинної медичної допомоги”*) відсутній. Натомість журналісти DN використовують термін

“*vårdcentral*” (укр. “медичний центр”), що ілюструється такими уривками: “*Vårdcentralerna i Stockholm brottas med sviktande budgetar och ökade patientköer*” (укр. “Медичні центри у Стокгольмі борються зі скороченням бюджетів та збільшенням черг пацієнтів”) [Dagens Nyheter].

Причина цієї лексичної розбіжності є інституційною та юридичною. Текст HBL базується на фінському законодавстві, де заклади первинної медичної допомоги закріплені на державному та муніципальному рівнях під назвою “*hälsovårdscentral*”, що, у свою чергу, є калькуванням офіційного фінського терміна “*terveyskeskus*” [ІнфоФінляндія]. У Швеції ця система була реформована та перейменована наприкінці 20 століття на медичний центр (“*vårdcentral*”). Якби редакція HBL заміняла це слово стандартним шведським терміном, це призвело б до втрати юридичної точності у фінській державній адміністрації, що свідчить про те, що офіційний фінляндизм є необхідним у письмовій мові [af Hällström-Reijonen 2012, с. 22].

Ще один поширений приклад фінляндизмів у газетних текстах можна знайти у сфері освіти. У репортажах HBL про внутрішню політику, що стосуються муніципальних ініціатив у галузі освіти для дорослих, можна прочитати: “*Anmälningarna till höstens kurser vid medborgarinstituten har ökat markant, vilket visar på ett stort behov av omställning på arbetsmarknaden*” (укр. “Кількість заявок на осінні курси в громадянських інститутах (зкладах освіти для дорослих) значно зростає, що свідчить про велику потребу в переорієнтації на ринку праці”) [Hufvudstadsbladet]. Порівняльний аналіз висвітлення газетою DN схожої форми освіти для дорослих у Швеції показує, що автори там послідовно використовують терміни “*folkuniversitet*” (укр. “народний університет”), “*komvux*” (укр. “середня освіта для дорослих”) або “*studieförbund*” (укр. “освітня асоціація”), що демонструється таким реченням: укр. “Багато хто вирішує продовжити навчання в комвуксі (середня освіта для дорослих) або через одну з великих навчальних асоціацій, щоб підвищити свою кваліфікацію” [Dagens Nyheter].

Термін “*medborgarinstitut*” є фінським адміністративним поняттям, запозиченим з фінської мови “*kansalaisopisto*”, і позначає навчальний заклад, що займається позашкільною освітою [Institutet för språk och folkminnen]. Це слово є не дуже відомим у шведськомовних медіа. Якби журналіст HBL використав слово “*komvux*” замість “*medborgarinstitut*”, це призвело б до когнітивного непорозуміння у фінських читачів, оскільки шведська модель “*komvux*” передбачає формальну середню освіту для дорослих із отриманням атестата, що не збігається з функцією народної освіти, яку виконують “*medborgarinstitut*” у Фінляндії [af Hällström-Reijonen 2012, с. 64].

Крім адміністративних та державних термінів, аналіз корпусу виявляє семантичні зрушення, коли одне й те саме слово існує в обох країнах, але має різний змістовий діапазон або стилістичний відтінок. Характерним прикладом є вживання латинського запозичення “*abiturient*” (укр. “*абітурієнт*”). У репортажах HBL протягом весняного семестру регулярно зустрічаються такі фрагменти: “*Abiturienterna förbereder sig nu intensivt för de stundande skriftliga studentkrivningarna*” (укр. “*Абітурієнти зараз інтенсивно готуються до майбутніх письмових іспитів*”) [Hufvudstadsbladet]. У цьому контексті слово позначає учня старшої школи, який навчається в останньому класі і готується до випускних іспитів. При аналізі Dagens Nyheter можна стверджувати, що слово “*abiturient*” практично не вживається в сучасних новинах, оскільки у Швеції воно вважається історичним архаїзмом після скасування старого випускного іспиту в результаті шкільних реформ 1968 року [Bergman 2021, с. 210]. Натомість DN використовує більш аналітичні та описові вирази, наприклад: “*Gymnasieeleverna i slutåret laddar inför de nationella proven*” (укр. “*Учні старших класів готуються до національних іспитів*”) [Dagens Nyheter]. Шведська мова у Фінляндії демонструє тут лексичний консерватизм, зберігаючи слово “*abiturient*” в сучасних медійних текстах, що пояснюється тим, що формальна структура з централізованим випускним іспитом (“*studentexamen*”) збереглася у фінській системі освіти, і тому відповідне поняття залишається актуальним [Reuter 2014, с. 34].

Медіа у контексті повсякденного життя та економіки свідчать, що слово “*semla*” є одним із найбільш проблематичних семантичних фінляндизмів. У довідниках та кулінарних рубриках газети HBL можна прочитати: “*Baka goda, färska semlor till frukost*” (укр. “Спечить смачні свіжі булочки на сніданок”) [Hufvudstadsbladet]. Це стосується простого, несолодкого хліба, тобто булочки для сніданку [Sandström 2010]. У газеті DN слово “*semla*” використовується виключно для опису солодкої масляної випічки зі збитими вершками та мигдалевою пастою, яку переважно їдять у період Жирного вівторка (Масляної) [Dagens Nyheter]. Шведським відповідником фінської “*semla*” є “*fralla*” або “*rundstycke*”, слова, які, у свою чергу, рідко зустрічаються у шведській пресі у Фінляндії [Sandström 2010]. Ця відмінність показує самостійний семантичний розвиток слова у Швеції та Фінляндії. Хоча обидва значення мають спільне історичне походження, у шведській мові слово “*semla*” закріпилося за традиційною солодкою випічкою, тоді як у шведській мові у Фінляндії воно позначає звичайну булочку чи білий хліб. Така семантична розбіжність може спричиняти непорозуміння в міжскандинавській комунікації та є одним із найвідоміших прикладів фінляндизмів [af Hällström-Reijonen 2012, с. 112].

Зрештою, корпус також висвітлює відмінності у вживанні деяких дієслів, які у Швеції зазнали зміни значення або стилістичного спрощення. У політичних аналізах HBL зустрічаються такі речення: “*Regeringen har för avsikt att skrinlägga lagförslaget tills vidare på grund av det hårda motståndet från fackföreningarna*” (укр. “Уряд має намір відкласти законопроект на невизначений час через жорсткий опір профспілок”) [Hufvudstadsbladet]. У цьому контексті дієслово “*skrinlägga*” означає “відкласти” або “відсунути вбік”. При контрастивному аналізі DN з’ясовується, що журналісти шведської преси в аналогічному контексті натомість обирають метафоричні неологізми або більш повсякденні вирази, такі як: “*Regeringen väljer att lägga lagförslaget på is efter den svidande kritiken från remissinstanserna*” (укр. “Уряд вирішив відкласти законопроект після різкої критики з боку консультативних органів”) [Dagens Nyheter]. Слово “*skrinlägga*” в Швеції вважається не так часто, тоді як у

Фінляндії воно є цілком природною і часто вживаною частиною ділових газетних текстів, що ще раз підкреслює консервативний характер норм письма шведської мови у Фінляндії [af Hällström-Reijonen 2012, с. 48].

Отже, детальний лексико-семантичний аналіз корпусу газетних текстів показує, що відмінності між газетами «Hufvudstadsbladet» та «Dagens Nyheter» є систематичними та функціонально обґрунтованими. Офіційні фінляндизми, такі як “*hälsovårdscentral*” та “*medborgarinstitut*”, є необхідними структурними компонентами, що відображають унікальні адміністративні та правові реалії Фінляндії. Водночас збереження слів, таких як “*abiturient*” та “*skrinlägga*”, а також автономний розвиток значення слова “*semmla*” свідчать про те, що шведська мова у Фінляндії демонструє помітний історичний та стилістичний консерватизм. Цей консерватизм зумовлює те, що медійний текст у Фінляндії зберігає більш суворий та формальний профіль порівняно з більш неологізованими та неформальними текстами стандартних шведських газет.

3.3. Фонетичні та медійні особливості: аналіз розмовної мови та мовних дискусій в ефірних ЗМІ (SVT та Yle)

Коли аналіз переходить від друкованої преси до аудіовізуальних матеріалів SVT та фінських програм суспільного мовлення Yle, фонетичні, фонологічні та просодичні особливості шведської мови у Фінляндії стають одразу помітними. Аудіовізуальні медіа є важливим середовищем, де розмовна мова інституціоналізується і де відмінності у вимові стають предметом метамовного обговорення серед самих мовців [Milroy 2003, с. 115].

Аналізуючи фрагменти новинних програм SVT (таких як «Rapport» та «Aktuellt»), у яких беруть участь шведські політики, дипломати чи кореспонденти у Фінляндії, можна помітити повну та систематичну втрату відмінності тонального наголосу, про яку йшлося у розділі 2. Коли мовець шведської мови у Фінляндії в інтерв'ю на SVT вимовляє слово “*regeringen*” або “*utvecklingen*”, воно звучить з більш рівною інтонацією, тому що притаманна

стандартній шведській мові відмінність між акутовим (наголос 1) і гравісним (наголос 2) наголосом, у цьому різновиді шведської мови переважно відсутній [Nyström 2006, с. 8]. У мовних подкастах SVT (таких як «Språket»), де слухачі як зі Швеції, так і з Фінляндії обговорюють вимову, у листах слухачів часто наголошується, що ця специфічна просодична особливість робить шведську мову у Фінляндії особливо “*tydligt*” (укр. “чіткою”), “*välartikulerat*” (укр. “добре артикульованою”) та “*lättbegripligt*” (укр. “легкою для розуміння”) для шведської аудиторії. Це враження чіткості лінгвістично пояснюється тим, що шведські медіа у Фінляндії уникають значних редукцій голосних, опущення голосних та вираженої централізації голосних, що характерно для сучасної розмовної мови в центральній Швеції [Leinonen 2010, с. 92].

Ще один фонетичний приклад, який можна виділити в розмовному матеріалі SVT, стосується реалізації шиплячих звуків “*sje*” та “*tje*”. У стандартній шведській мові звук “*sje* (у словах “*sju*” або “*stjärna*”) найчастіше виконується як характерний задньоязиковий фрикативний звук [ʃ], який належить до впізнаваних ознак шведської вимови. Аналіз інтерв’ю з експертами шведської мови у Фінляндії на SVT показує, що вони послідовно вимовляють звук “*sje*” як альвеолярну або постальвеолярну фрикативну ([ʃ]), яка за своїм артикуляційним характером набагато ближча до українського звуку “ш” [Nyström 2006, с. 22; Паславська 2012, с. 45].

Звук “*tje*” (у словах “*tjugo*” або “*kyrka*”) у Фінляндії, у свою чергу, часто виконується як глуха заясенна африката ([tʃ]), що на слух наближається до українського “ч”. У стандартній шведській мові цей звук має більш передню фрикативну реалізацію ([ç]) [Паславська 2012, с. 47]. Ця стабільність реалізації в аудіовізуальних медіа підтверджує, що шведська мова у Фінляндії не зазнала частини нових фонетичних змін, характерних для материкової шведської норми, що надає фінській варіації більш консервативного, але водночас легко впізнаваного фонетичного профілю у спільному скандинавському медіапросторі [Leinonen 2010, с. 118].

Крім фонетичних особливостей, аналіз аудіовізуальних медіа виявляє значні відмінності в соціолінгвістичній структурі взаємодії, особливо щодо моделей звернення та прагматичної ввічливості. У дослідженнях, проведених у рамках наукової програми “*Interaktion och variation i pluricentriska språk*” (IVIP) (укр. “Взаємодія та варіація в плюрицентричних мовах”), які обговорювалися та аналізувалися у межах медійної співпраці між SVT та фінськими медіа, було порівняно, як ведучі в Стокгольмі та Гельсінкі звертаються до своїх гостей в ефірі [Norrby 2018, с. 15]. У програмах SVT найчастіше зустрічається універсальне та неформальне звернення *du* (ти), і ведучі рідко використовують титули чи прізвища, незалежно від того, чи є гість міністром, керівником підприємства чи приватною особою.

Аналізуючи схожі ситуації під час інтерв'ю у шведських медіа у Фінляндії, можна помітити значно вищий рівень прагматичного формалізму. Не є рідкістю, коли автори та медійні особистості у Фінляндії використовують офіційний займенник *Ni* (Ви) або додають офіційний титул особи (наприклад, міський голова, міністр чи професор) у звернення, особливо під час інтерв'ю зі старшими людьми або високими державними посадовцями [Norrby 2015, с. 115]. Ця відмінність у стилі взаємодії свідчить про те, що медійна мова у Фінляндії підтримує більш ієрархічну та орієнтовану на повагу комунікаційну норму, що є прямим результатом того, що фінська мовна спільнота не зазнала радикального та тотального вирівнювання соціальних звертань, яке охопило Швецію під час реформи звертання «*du*» у 1960-х роках [Norrby 2015, с. 120].

Отже, аналіз матеріалів аудіовізуальних медіа SVT та порівняння з фінським суспільним мовленням Yle показують, що фонетичні та просодичні особливості шведської мови у Фінляндії є стабільними та глибоко інституціоналізованими компонентами розмовної норми шведської мови у Фінляндії. Завдяки відсутньому розрізненню між акутовим і гравісним тональними наголосами та збереженню більш передньої артикуляцією приголосних. Зокрема, шиплячі звуки можуть виконуватися як фрикатив [ʃ], а в окремих позиціях – як афrikата [tʃ]. Така фонетична система видається

артикуляційно чіткою. Ця фонетична стабільність взаємодіє з більш формальним та орієнтованим на повагу стилем спілкування, де вживання звернення «Ви» та офіційних титулів у медіа позначає соціолінгвістичну дистанцію, яка значною мірою зникла у медіа-середовищі стандартної шведської мови.

3.4. Феномени інтерференції та синтаксичні варіації в досліджуваному медіаматеріалі

Останній рівень емпіричного дослідження стосується синтаксичних та морфосинтаксичних варіацій, які можна виявити в медіатекстах. Ці відмінності викликають наукову зацікавленість, тому що вони часто утворюють приховані структури, де фінська мова більшості людей чинила прямий або непрямий вплив на норму письмової шведської мови у Фінляндії через тривалий, інтенсивний мовний контакт та поширену суспільну двомовність [Grünthal 2009, с. 45].

Одним із найпоширеніших явищ синтаксичної інтерференції в досліджуваному корпусі HBL є поява нетипових прийменникових конструкцій, які дуже відрізняються від вживання в газеті Dagens Nyheter. Під час перегляду статей про спорт та культуру в HBL у тексті було відзначено такий характерний тип конструкції: “*Kommunstyrelsen uttrycker i sitt protokoll en förhoppning om att invånarna gillar om det nya förslaget till stadsplan*» (укр. “У своєму протоколі муніципальна рада висловлює сподівання, що мешканцям сподобається новий проект містобудівного плану”) [Hufvudstadsbladet]. У цьому реченні дієслівний додаток “*gilla*” вживається у значенні “*сподобатися*”.

Шукаючи відповідні фрази у DN, можна побачити, що дієслово “*gilla*” у Швеції функціонує як перехідне, яке вимагає прямого об’єкта без наступного прийменника, що демонструється у реченні: “*Kommunstyrelsen hoppas att invånarna gillar det nya förslaget till stadsplan*” (укр. “Муніципальна рада сподівається, що мешканцям сподобається новий проект містобудівного

плану”) [Dagens Nyheter]. Як вказує дослідниця синтаксису Маріанне Сьодергорд, вставлення прийменника “om” у медійних текстах шведською мовою у Фінляндії є прямим структурним калькуванням фінського відповідного дієслова “pitää” (укр. “подобатися”), яке у фінській системі відмінків обов’язково керує елативним відмінком (закінчення -sta/-stä, семантичне основне значення якого відповідає саме прийменнику “om” або “från”) [Södergård 2001, с. 42; ІнфоФінляндія]. Цей тип синтаксичної інтерференції часто відбувається несвідомо у двомовних журналістів і іноді потрапляє до газетних публікацій, що створює явну синтаксичну дивергенцію в газетному тексті [Södergård 2001, с. 48].

Ще одна характерна синтаксична особливість, помічена в медіаматеріалах, стосується вживання певних функціональних дієслів та усталених фразеологічних одиниць. У політичних коментарях та редакційних статтях газети HBL часто зустрічаються такі уривки: “Föreningen fortsätter att idka idrott på hög nivå trots de minskade kommunala anslagen” (укр. “Об’єднання продовжує займатися спортом на високому рівні, незважаючи на скорочення муніципального фінансування”) [Hufvudstadsbladet]. Вживання дієслова “idka” у поєднанні з іменниками, такими як “спорт”, “співпраця” чи “політика”, є дуже поширеним у Фінляндії. Контрастивний аналіз DN показує, що автори, які пишуть стандартною шведською мовою, у відповідному контексті послідовно обирають інші функціональні дієслова або дієслівні конструкції, наприклад: “Klubben fortsätter att utöva idrott på elitnivå trots det svåra ekonomiska läget” (укр. “Клуб продовжує займатися спортом на високому рівні, незважаючи на складну економічну ситуацію”) [Dagens Nyheter].

У сучасній стандартній шведській мові слово “idka” закріпилося у сталій юридично-економічній фразі “idka handel”, тоді як у медійних текстах шведською мовою у Фінляндії воно зберегло ширшу синтаксичну сферу застосування. Ця відмінність пояснюється тим, що фінське дієслово “harjoittaa” охоплює значення “idka”, “bedriva” та “utöva”, що дає можливість тим, хто пише шведською мовою у Фінляндії, узагальнювати слово “idka” як універсальний

відповідник фінського дієслова під час перекладу та написання текстів [Wide 2009, с. 52].

Аналіз матеріалу виявляє цікаві морфологічні та синтаксичні відмінності у структурах словосполучень та утворенні родового відмінка. У HBL часто зустрічаються складені слова, у яких перша частина стоїть у множині або зберігає стару структуру з сполучною голосною, наприклад, у словах “*skorstenfejare*” або “*studentexamen*” (де у шведській мові у Фінляндії іноді зустрічається відхилення у вигляді сполучної голосної -*e* порівняно з новими спрощеннями у стандартній шведській мові) [Södergård 2001, с. 92].

Так само шведські медіа у Фінляндії, на відміну від DN, частіше використовують складні слова замість аналітичних речень з прийменниками, що призводить до більш компактної, подібної до німецької чи фінської структури тексту, наприклад, слово “*ansökningstid*” замість виразу “*tid för ansökan*”, який є більш поширеним у Швеції [Wide 2009, с. 60]. Ця структурна строгість сприяє наданню медійним текстам шведською мовою у Фінляндії характерного, дещо формального стилістичного відтінку, що відрізняє їх від більш вільного та наповненого неологізмами стилю тексту, який домінує в Dagens Nyheter.

Отже, синтаксичний аналіз медіаматеріалів показує, що тривалий та інтенсивний мовний контакт із фінською мовою більшості залишив приховані, але структурні ознаки впливу у медіатекстах у Фінляндії. Через несвідомі когнітивні калькування фінських відмінкових конструкцій виникають синтаксичні відхилення у вигляді вибору прийменників, таких як конструкція “*gilla om*”, а також виражене узагальнення дієслова “*idka*”, підтримане фінським дієсловом “*harjoittaa*”. Ці явища інтерференції, у поєднанні з компактними іменниковими сполученнями замість аналітичних прийменникових фраз, сприяють наданню газетним текстам у Фінляндії більш стислої та формальної синтаксичної структури.

Висновки до третього розділу

Всебічний, систематичний та контрастивний емпіричний аналіз медійних текстів шведською мовою та матеріалів аудіовізуальних медіа з видань «Hufvudstadsbladet», «Dagens Nyheter» та «SVT» за період 2024–2026 рр. підтверджує, що шведська мова у Фінляндії має глибоко усталені та стабільні особливості на всіх лінгвістичних рівнях. У цьому дослідженні вдалося довести, що відмінності між шведською у Фінляндії та стандартною шведською нормами не є випадковими чи стилістичними, а визначаються глибшими структурними, історичними та політичними чинниками, характерними для асиметричної плюрицентричної мовної системи. Аналіз письмових текстів виявляє різноманітний лексичний склад, де офіційні фінляндизми, такі як *“hälsovårdscentral”* та *“medborgarinstitut”*, є необхідними для забезпечення юридичної та адміністративної точності у фінській державній адміністрації, тоді як семантичні зміни у словах, таких як *“abiturient”*, *“skrinlägga”* та *“sempla”* свідчать про автономний історичний розвиток та помітний мовний консерватизм у вторинному, недомінуючому центрі [Institutet för språk och folkminnen, af Hällström-Reijonen 2012, Sandström 2010].

До того ж, аналіз розмовного матеріалу з SVT показує, що фонетичні та просодичні особливості, насамперед відсутність тонального розрізнення слів за наголосом та збереження звуків *“sje”* й африкатів, є цілком стабільними компонентами шведської мовної норми у Фінляндії, які взаємодіють із більш формальними, ієрархічними та орієнтованими на повагу моделями звернення, ніж це має місце у сучасній Швеції [Leinonen 2010, Nyström 2006, Norrby 2015]. Синтаксичний аналіз виявляє, як постійний двомовний контакт з фінською мовою більшості залишив помітні сліди в медіатексті у вигляді відхилень у вживанні прийменників, таких як *“gilla om”*, а також вираженого узагальнення специфічних функціональних дієслів, підкріплених фінськими семантичними моделями [Södergård 2001, Wide 2009]. Таким чином, медійні тексти в Hufvudstadsbladet функціонують не як пасивне та неправильне мовлення, а як центральна та життєздатна структура, яка успішно балансує між збереженням

загальної мовної єдності зі Швецією та точним висловленням фінської суспільної реальності.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження можна стверджувати, що шведська мова у Фінляндії (*finlandssvenska*), є повноцінним і життєздатним національним стандартом зі стабільною внутрішньою структурою, а не сукупністю діалектних відхилень. Робота підтверджує теоретичну концепцію Майкла Клайна та Мікаеля Рейтера щодо асиметричної плюрицентричності, в якій Швеція є домінуючим центром, а Фінляндія – вторинним, недомінуючим. Ця структурна конфігурація вимагає постійної соціолінгвістичної пильності щодо дотримання мовних норм, щоб запобігти надмірній дивергенції, яка могла б загрожувати нордичній мовній єдності. Водночас спростовується наявність класичної диглосії, тому що шведська мова у Фінляндії підтримується повноцінною інституційною інфраструктурою – від дитячих садків до автономних університетів, таких як Академія Обу, Ханкен та Гельсінський університет. Ця життєздатність ґрунтується на прогресивному законодавстві щодо меншин, закріпленому в статті 17 Конституції Фінляндії та Законі про мову (423/2003) з його мінімальними значеннями у 8 відсотків або 3 000 осіб, тоді як Аландські острови мають міжнародно гарантоване одномовне особливе становище, засноване на рішенні Ліги Націй 1921 року. Незважаючи на виклики, такі як демографічне скорочення до 5,2 відсотка та втрата ринкових ніш, співпраця між «Інститутом національних мов Фінляндії» (*“Språkinstitutet”*) у Гельсінкі та «Мовною радою Швеції» (*“Språkrådet”*) у Стокгольмі успішно врівноважує мовну єдність із прийняттям необхідних фінляндизмів.

На фонетичному та фонологічному рівнях шведська мова у Фінляндії демонструє значну структурну автономію та сталість фонетичних характеристик. Найвиразнішою просодичною особливістю, підтвердженою в матеріалах шведських медіа у Фінляндії, є відсутність тонального розрізнення між акутом та гравіс-наголосом. Пари слів, такі як *“anden”* (укр. *“качка”*) та *“anden”* (укр. *“привид”*), реалізуються з єдиною музичною структурою, заснованою на динамічному наголосі, що надає мові її характерного,

рівномірнішого ритму. Система голосних зберігає традиційне заднє місце артикуляції для довгого /u/ ([ʉ] або [u]) без типової для стандартної шведської мови округлення губ, тоді як короткі /e/ та /ä/ збігаються з [ɛ] у словах, таких як “*vett*” та “*vätt*”. У системі приголосних відсутня типова для стандартної шведської мови регресивна ретрофлексія в послідовностях /rt, rd, rn, rl, rs/. Слова, такі як “*karta*” [kʰar:ta], “*bord*” та “*barn*”, артикуються як два цілком окремі сегменти з чітким альвеолярним [r], за яким йде дентальний приголосний. Крім того, звук “*sje*” послідовно виконується як постальвеолярна фрикативна ([ʃ]), а звук “*tje*” – як афrikата ([tʃ]), що робить співвідношення між написанням і вимовою більш передбачуваним в публічному медіапросторі.

Лексико-семантичний матеріал, зібраний у результаті контрастивного аналізу корпусів газет «Hufvudstadsbladet» (HBL) та «Dagens Nyheter» (DN), підтверджує правильність моделі Шарлотти аф Хеллстром-Реййонен завдяки функціональному розмежуванню офіційних та неофіційних фінляндизмів. Офіційні фінляндизми, такі як “*hälsovårdscentral*” (запозичений з фінського “*terveyskeskus*”) та “*medborgarinstitut*” (з “*kansalaisopisto*”), а також терміни “*andelslag*” та юридичний термін “*skrinlägga*”, є необхідними компонентами для забезпечення адміністративної точності. Пряма заміна цих термінів на стандартні шведські еквіваленти, такі як “*vårdcentral*”, “*komvux*” або “*lägga på is*”, призвела б до серйозних когнітивних непорозумінь у фінської аудиторії через відмінності в адміністративних структурах країн. Неофіційні фінляндизми, у свою чергу, висвітлюють семантичні зміни та народний мовний контакт, що ілюструється словом “*semla*”, яке у Фінляндії позначає звичайну хлібну булочку для сніданку (стандартна шведська: “*fralla*”), тоді як у Швеції воно означає солодку випічку з вершками, яка у Фінляндії має назву “*fastlagsbulle*”. Так само шведська у Фінляндії демонструє помітний лексичний консерватизм, зберігаючи слово “*abiturient*” у сучасних газетних текстах, тоді як у Швеції цей термін вважається архаїзмом, що зник після шкільних реформ 1968 року. Повсякденний мовний контакт можна побачити у запозичених словах, таких як “*kiva*” (укр. “*веселий*”), “*roskis*” (укр. “*сміттєвий бак*”), а також

у глибоко вкоріненому соціокультурному понятті “*talko*”, що означає колективну добровільну працю.

Дослідження також виявляє тонкі, але систематичні морфосинтаксичні та прагматичні варіації, що сформувалися в результаті тривалого мовного контакту з фінською мовою. Несвідоме когнітивне запозичення фінських моделей відмінків (*Marianne Södergord*) проявляється через нетипові прийменникові конструкції в HBL, такі як “*gilla om*”, що імітує систему управління у фінських дієслів “*pitää*” або “*tygätä*”, на відміну від стандартного шведського перехідного дієслова “*gilla*”. Так само опущення сполучників у структурах, таких як “*vald riksdagsman*” відображає фінський транслативний відмінок, тоді як функціональне дієслово “*idka*” демонструє ширше синтаксичне застосування у фразях (“*idka idrott*”) під впливом фінського “*harjoittaa*”, на відміну від більш спеціалізованого у стандартній шведській мові “*utöva idrott*”. У словотворенні фінська преса віддає перевагу компактним сполученням, таким як “*ansökningsstid*” (укр. “термін подання заявки”) та “*blankettifyllning*” (укр. “заповнення бланків”), а також збереженню старих сполучних голосних, як у “*skorstenfejare*” (укр. “сажотрус”), що надає тексту більш формальної структурної строгості. Цей стилістичний консерватизм підтверджується на прагматичному рівні через дослідницьку програму IVIP: тоді як SVT застосовує неформальне звернення *du*, шведські медіа у Фінляндії зберігають орієнтований на повагу стиль спілкування завдяки ввічливому звертанню *Ni* та офіційним титулам, що пояснюється тим, що фінська мовна спільнота не зазнала тієї радикальної соціальної реформи звернення «*du*», яка охопила Швецію наприкінці 1960-х років.

Зрештою, результати дослідження підкреслюють, що контрастна мова в газеті «*Hufvudstadsbladet*» є ключовим механізмом, який успішно поєднує збереження єдності нордичних мов із точним відображенням суспільної реальності Фінляндії. Дослідження вносить цінний емпіричний та теоретичний внесок у українську германістику щодо механізмів мовної варіації,

самостійного нормування, структурної стійкості, а також процесів конвергенції та дивергенції в умовах офіційного двомовного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дяченко О. П. Мовна політика та білінгвізм у країнах Північної Європи. Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія. 2015. Т. 18, № 2. С. 34–42.
2. ІнфоФінляндія. Шведська мова у Фінляндії. URL: <https://infofinland.fi/uk/finnish-and-swedish/swedish-language-in-finland> (дата звернення: 19.05.2026).
3. Козак М. В. Соціолінгвістичні аспекти розвитку національних варіантів германських мов. Мовні і концептуальні картини світу. 2019. Вип. 64(1). С. 102–111.
4. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: Підручник. Київ: Академія, 2006. 464 с.
5. Крючкова О. М. Специфіка функціонування шведської мови як плюрицентричної. Актуальні проблеми філології та перекладознавства. 2017. Вип. 12. С. 88–93.
6. Левицький В. В. Германські мови: порівняльно-історичний та типологічний аспекти. Чернівці: Рута, 2006. 284 с.
7. Паславська А. Й. Вступ до германського мовознавства. Львів: ПАІС, 2012. 232 с.
8. Семчинський С. В. Загальне мовознавство. Київ: Вища школа, 1988. 328 с.
9. Ткаченко О. О. До проблеми мовної стійкості (на матеріалі мов Європи). Мовознавство. 2004. № 3. С. 12–19.
10. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. Київ: Либідь, 2007. 248 с.
11. af Hällström-Reijonen C. Finlandismer och språkriktighet. Helsingfors: Helsingfors universitet, 2012. 245 p.
12. af Hällström-Reijonen C. Finlandssvensk vårdad prosa. Helsingfors: Helsingfors universitet, 2001. 194 p.

13. Bergman O. Svenska språket genom tiderna. Lund: Historiska Media, 2021. 320 p.
14. Bergroth H. Finlandssvenska:Handledning i bruk av vårt modersmål. Helsingfors: Holger Schildts Förlag, 1917. 228 p.
15. Boyd S., Ganuza N. Language contact and linguistic change in the Nordic region. Amsterdam: John Benjamins, 2013. 244 p.
16. Clyne M. Pluricentric Languages: Differing Norms in Different Nations. Berlin: Mouton de Gruyter, 1992. 481 p.
17. Dagens Nyheter (DN). Rikssvensk dagstidning. Nyhetsarkiv och ledarartiklar 2024–2026. URL: <https://www.dn.se> (дата звернення: 19.05.2026).
18. Grünthal R. Språkkontakt mellan finska och svenska. Helsingfors: Finsk-ugriska sällskapet, 2009. 176 p.
19. Hakulinen A. Iso suomen kieliooppi. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2004. 1600 p.
20. Halonen M., Ihalainen P., Saarinen T. Language Policies in Finland: National and International Perspectives. Bristol: Multilingual Matters, 2015. 288 p.
21. Harling-Kranck G. Från torg till gränd: Finlandssvenska gatunamn. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland, 1998. 160 p.
22. Hiidenmaa P. Suomen kieli – itsenäisen maan kieli. Helsinki: Otava, 2003. 144 p.
23. Hufvudstadsbladet (HBL). Finlandssvensk dagstidning. Arkiv och artiklar 2024–2026. URL: <https://www.hbl.fi> (дата звернення: 19.05.2026).
24. Institutet för språk och folkminnen (Isof). Ord på finlandssvenska. URL: <https://www.isof.se/dialekter/dialekter-for-dig-i-skolan/svenska-fran-olika-hall/dialekter/finlandssvenska/ord-pa-finlandssvenska> (дата звернення: 19.05.2026).
25. Josephson O. Ju: språkliga särdrag i Norden. Stockholm: Norstedts, 2004. 205 p.
26. Karlsson F. Suomen kielen rakenne ja kehitys. Helsinki: WSOY, 2008. 434 p.

27. Latomaa S., Nuolijärvi P. The language situation in Finland. *Current Issues in Language Planning*. 2002. Vol. 3, Is. 2. P. 95–202.
28. Laurén C. *Normer för finlandssvenskan*. Helsingfors: Schildts, 1985. 134 p.
29. Lehtinen T. *Kielen mukanahan me asutaan: Suomen kielen historiaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2007. 280 p.
30. Leinonen T. *An acoustic analysis of Finland Swedish vowels*. Gothenburg: University of Gothenburg, 2010. 188 p.
31. Mattfolk L. *Svenskan i Finland: historia och nutid*. Helsingfors: Institutet för de inhemska språken, 2009. 112 p.
32. McRae K. D. *Conflict and Compromise in Multilingual Societies: Finland*. Ottawa: Carleton University Press, 1997. 385 p.
33. Milroy L., Gordon M. *Sociolinguistics: Method and Interpretation*. Oxford: Blackwell, 2003. 272 p.
34. Nordman M. *Språket i finlandssvenska tidningar*. Vasa: Vasa universitet, 1994. 142 p.
35. Norrby C. När Östersjön skiljer oss åt: om likheter och skillnader i dödsannonsens uttryck i Dagens Nyheter och Hufvudstadsbladet. *Svenskans beskrivning*. 2022. Vol. 37. P. 145–158.
36. Norrby C., Wide C. *Address Practices as Expression of Regional Varieties: Swedish in Sweden and Finland*. Amsterdam: John Benjamins, 2015. 268 p.
37. Norrby C., Wide C., Nilsson J., Lindström J. Interaktion och variation i pluricentriska språk. *Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland*. 2018. Vol. 822. P. 11–34.
38. Nuolijärvi P. *Suomen kieli ja sen variantit*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2005. 210 p.
39. Nyström K. *Fonetiska skillnader mellan finlandssvenska och rikssvenska*. Linköping: Linköping University Electronic Press, 2006. URL: <https://ep.liu.se/ecp/006/011/ecp00611b.pdf> (дата звернення: 19.05.2026).
40. Reuter M. *Finlandssvenska: så här i efterhand*. Helsingfors: Schildts & Söderströms, 2014. 190 p.

41. Reuter M. Finns det en finlandssvensk språknorm? Sprog i Norden. 2005. P. 97–106.
42. Reuter M. Swedish as a pluricentric language. Pluricentric Languages: Differing Norms in Different Nations / ed. by M. Clyne. Berlin: Mouton de Gruyter, 1992. P. 101–116.
43. Reuterswärd E. Svenska i Finland: En sociolingvistisk studie. Lund: Studentlitteratur, 2018. 210 p.
44. Saari M. The Swedish language in Finland: Sociolinguistic perspectives. Lingua. 2000. Vol. 110, Is. 3. P. 193–208.
45. Sandström C. Semlan toppar ligan. Språkbruk. 2010. № 2. URL: <https://sprakbruk.fi/artiklar/semlan-toppar-ligan/> (дата звернення: 19.05.2026).
46. Saukkonen P. Mikä Suomesta tekee Suomen? Helsinki: Gaudeamus, 2012. 256 p.
47. Språkrådet. Svenska skrivregler. Stockholm: Liber, 2017. 264 p.
48. Sveriges Television (SVT). Mediearkiv, program och poddar om språklig variation. URL: <https://www.svt.se> (дата звернення: 19.05.2026).
49. Södergård M. Finlandssvenska syntaxstudier. Åbo: Åbo Akademis förlag, 2001. 215 p.
50. Tandefelt M. Some linguistic consequences of the bilingual situation in Finland. Journal of Multilingual and Multicultural Development. 1992. Vol. 13. P. 149–161.
51. Westman M. Språkbruk och språknormer. Stockholm: Norstedts, 1995. 158 p.
52. Wide C., Lyngfelt B. Construction Grammar and language variation: The case of Swedish in Finland. Regional Varieties of Swedish. 2009. Vol. 12. P. 45–68.
53. Widén B. Svenska språket i Finland. Åbo: Åbo Akademi, 1980. 98 p.
54. Östman J.-O. Finlandssvenska samtalsmönster. Språkbruk. 2005. № 4. P. 12–18.
55. Östman J.-O. The position of Finland Swedish: Diglossia or bilingualism? International Journal of the Sociology of Language. 2011. Vol. 211. P. 41–57.

ДОДАТОК 1

Порівняльна таблиця лінгвістичних відмінностей між шведською мовою у Фінляндії (finlandssvenska) та стандартною шведською мовою (rikssvenska) за результатами медіааналізу (2024–2026 рр.)

Шведське слово / вираз у Фінляндії (Finlandssvenska)	Еквівалент у Швеції (Rikssvenska)	Лінгвістичний чинник та специфіка функціонування (за матеріалами дослідження)
hälsovårdscentral	vårdcentral	Адміністративний фінляндизм. Калька з фінської мови (“ <i>terveyskeskus</i> ”) для позначення установи первинної медичної допомоги.
medborgarinstitut	komvux / folkuniversitet	Лексико-семантичний маркер сфери освіти. Калька з фінської “ <i>kansalaisopisto</i> ” (заклад освіти для дорослих). Стандартні шведські відповідники мають іншу структуру навчання.
andelslag	andelsförening	Офіційний юридичний фінляндизм. Означає кооперативне об'єднання, семантично підсилене

		впливом фінського терміна “ <i>osuuskunta</i> ”.
skrinlägga	lägga på is / skjuta upp	Лексичний консерватизм. Поширене юридичне дієслово в шведських текстах у Фінляндії, яке в медіатекстах у Швеції частіше замінюється неологізмами.
semla (у значенні булочки)	fralla / rundstycke	Семантична дивергенція. У Фінляндії означає звичайний несолодкий білий хліб, у Швеції – це солодка випічка з кремом (яка у Фінляндії називається “ <i>fastlagsbulle</i> ”).
abiturient / abi	gymnasieelev	Лексичний консерватизм. Продовжує вживатися в медіатекстах у Фінляндії через незмінність іспитів, проте у Швеції почало зникати з ужитку після шкільних реформ 1968 року.
kiva	rolig / kul	Неофіційний (повсякденний) фінляндизм. Розмовне запозичення з фінської мови (“ <i>kiva</i> ”), яке почало

		вживатися в повсякденних шведських текстах у Фінляндії.
roskis	soptunna / papperskorg	Розмовний фінляндизм. Лексема на позначення смітника, утворена за допомогою характерного фінського суфіксу (-is).
gilla om (någonting)	gilla (прямий додаток)	Синтаксична інтерференція. Калькування фінських дієслів “pitää” / “tygätä”, які вимагають після себе елативного відмінка (відповідає прийменнику “om”).
vald riksdagsman	vald till / som riksdagsman	Морфосинтаксична інтерференція. Опущення прийменників або сполучних часток, що мимоволі копіює логіку фінського транслативного відмінка.
idka idrott	utöva idrott	Семантичне розширення функціонального дієслова. Вплив фінського дієслова “harjoittaa”. У Швеції вживання “idka” звужено до фрази “idka handel”.

ansökningstid	tid för ansökan	Морфосинтаксична компактність. Перевага складних іменникових сполучень над аналітичними прийменниковими конструкціями у Швеції.
blankettifyllning	ifyllande av blanketter	Стилістична компресія тексту. Використання моделей складного словоскладання, притаманних тактам у Фінляндії, замість ускладнених дієприкметникових зворотів.
skorstenfejare	skorstensfejare	Морфологічний консерватизм норми. Збереження архаїчних німецьких моделей словоскладання за допомогою фонічного сполучного замість суфікса -s-.
Ni (шанобливе звернення)	du	Прагматичний консерватизм ввічливості. В інтерв'ю медіа (Yle / HBL) зберігається ввічливе звертання через історичний опір реформі « <i>du</i> » Швеції 1960-х років.

anden / anden (однакова вимова)	anden / anden (розрізняються за тоном)	Фонологічний консерватизм (просодія). Відсутність тонального наголосу в аудіовізуальних медіа, через що омографи звучать однаково.
vett / vätt (однакова вимова)	vett / vätt (вимовляються по-різному)	Акустичний аналіз. Фонетичний збіг коротких голосних звуків /e/ та /ä/ в один однорідний звук [ɛ].
karta, bord, barn, pärla, mars (роздільна вимова [r] + дентальний звук)	karta, bord, barn, pärla, mars (ретрофлексна вимова)	Консонантний консерватизм. Відсутність регресивної асиміляції приголосних з /r/ у Фінляндії. Звуки вимовляються як дві окремі одиниці, тоді як у Швеції вони зливаються в ретрофлекси ([t], [d], [ŋ], [l], [s]).
hus, mus, ut (задня артикуляція)	hus, mus, ut (вимова з централізацією)	Стабільність системи голосних. Збереження традиційного глибокого звучання звука /u/ без характерного для Швеції специфічного стискання та витягування губ.

sju (альвеолярна вимова)	Задньонебний sje-звук	Фонетичний маркер ефірного мовлення. У Фінляндії цей звук вимовляється ближче до передніх зубів і звучить як звичне для нас “ш”. У Швеції ж він є глибоким задньонебним.
tjugo, kyrka (африката [tʃ])	tjugo, kyrka (м'який фрикативний tje-звук)	Фонетична специфіка консонантизму. Реалізація звука “tje” як чіткої глухої постальвеолярної африкати. У Фінляндії початковий звук у цих словах вимовляється твердо, схоже на “ч” (звук-африката). У Швеції цей звук перетворився на м'який, протяжний шиплячий звук.